Shri Raghunath Temple MSS. Library,
JAMMU

No. ३५२६ ख भाग.

Title तैत्तिरीय संहिता त्रय काण्डस्य ... प्रपाठका:

Author ✗

Extent ७३ Age ✗

Subject संहिता ग्रन्थ:

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

3424 - II

starting from 18 to 92

55, 59, 84 Missing

F. = 92 - 20 = 72

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

३४२४ क

२७

तैत्तिरीयसंहिता

द्वितीयकाण्डस्य २-६ प्रपाठकाः

(२: पादारभ्य संपूर्णा)

~~पत्रकं विनष्टम्,~~

११७. ५८. पत्राणि विनष्टानि

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

T.S. 2,2,1,3

निर्वपेत्संग्रामंजित्वैंद्राग्नीएवस्वेनभागधेयेनोपधावतितावेवास्मिन्निंद्रियं
वीर्यं॥३॥धत्तोनेंद्रियेणवीर्येणव्यृध्यतएषवाएतस्मादिंद्रियंवीर्यंक्रामतिय
एतिजनतामैंद्राग्नमेकादशकपालंनिर्वपेज्जनतामेष्यन्निंद्राग्नीएवस्वेन
भागधेयेनोपधावतितावेवास्मिन्निंद्रियंवीर्यंधत्तःसहेंद्रियेणवीर्येणजनता
॥४ मेतिपौष्णंचरुमनुनिर्वपेत्पूषावाइंद्रियस्यवीर्यस्यानुप्रदातापूषणमेव॥४॥
स्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवास्माइंद्रियंवीर्यमनुप्रयच्छतिक्षैत्रपत्यंचरुं
निर्वपेज्जनतामागत्येयंवैक्षेत्रस्यपतिरस्यामेवप्रतितिष्ठत्यैंद्राग्नमेका
दशकपालमुपरिष्टान्निर्वपेदस्यामेवप्रतिष्ठायेंद्रियंवीर्यमुपरिष्टादात्मन्ध
त्ते॥५॥ ॥प्रजाकाममिंद्राग्नीउपप्रयात्यैंद्राग्नमेकादशकपालंनिर्व

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

18

यँपूषणमेवैकांन चत्वारिंशद्वाज्ञ ॥ १ ॥ अग्नयेपथिकृते पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेद्यो दर्शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यांवापौर्णमासींवातिपादयेत्पथो
वा एषोध्यपथेनैति योदर्शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यांवापौर्णमासींवा
तिपादयत्यग्निमेव पथिकृतं स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनमपथात्प
थामपिनयत्यनड्वान्दक्षिणावही ह्येष समृद्ध्या अग्नये व्रतपतये ॥ पुरोडा
शमष्टाकपालं निर्वपेद्य आहिताग्निः सन्नव्रत्यमिव चरेदग्निमेव व्रतपतिं स्वे
नभागधेयेनोपधावति स एवैनं व्रतमालंभयति व्रत्यो भवत्यग्नये रक्षोघ्ने पु १८
श्रीः॥ रोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यं रक्षांसि सचेरन्नग्निमेव रक्षोहणं स्वे
नभागधेयेनोपधावति स एवास्माद्रक्षांस्यपहंति निशितायां निर्वपेन् ॥ २ ॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

निशितायाꣳहिरक्षाꣳसिप्रेरतꣳसंप्रवृत्तान्येवैनानिहन्तिपरिश्रितेयाजयेद्रक्षसा
मनन्ववचारायरक्षोघ्नीयाज्यानुवाक्येभवतोरक्षसाꣳस्तृत्याअग्नयेरुद्र
वतेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेदभिचरन्नेषावाअस्यघोरातनूर्यद्रुद्रस्त
स्माएवैनमावृश्चतिताजगार्तिमार्छत्यग्नयेसुरभिमतेपुरोडाशमष्टाकपा
लंनिर्वपेद्यस्यगावोवापुरुषावाप्रमीयेरन्योवाबिभीयादेषावाअ
स्यभेषज्यातनूर्यत्सुरभिमतीतयैवास्मैभेषजंकरोतिसुरभिमतेभवतिपू
तीगंधस्यापहत्याअग्नयेक्षामवतेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेत्संग्रा
मेसंयत्तेभागधेयेनैवैनꣳशमयित्वापरानभिनिर्दिशतियमवरेषांवि
ध्यंतिजीवतिसयंपरेषांप्रसमीयतेजयतितꣳसंग्रामं॥४॥अभिवारपर

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

19

तानुच्यवति येषां पूर्वापरा अन्वंचः प्रमीयंते पुरुषाहुतिर्ह्यस्य प्रियतमाग्न
ये क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्भागधेयेनैवैनं शमयति न
षां पुरायुषोपरः प्रमीयते भि वा एष एतस्य गृहा नुच्यवति यस्य गृहान्द
हत्यग्नये क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्भागधेयेनैवैनं
शमयति नास्यापरं गृहान्दहति ॥५॥ २॥ व्रतपतये निर्मितायां नि
श्रीः ०१ र्वपेत्पुरुषाः संग्रामं न च त्वारिंश ॥ ७ ॥ ॥ अग्नये कामाय पुरोडाश
मष्टाकपालं निर्वपेद्यं कामो नोपनमेदग्निमेव कामं स्वेन भागधेयेनो १०
पधावति स एवैनं कामेन समर्धयत्युपैनं कामो नमत्यग्नये यविष्ठाय पु
रोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्स्पर्धमानः क्षेत्रे वा सजातेषु वाग्निमेव यवि

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ष्ठं स्वेनभागधेयेनोपधावतितेनैवेंद्रियंवीर्यंभ्रातृव्यस्य॥१॥
युवतेविपाप्मनाभ्रातृव्येणाजयतेग्नयेयविष्ठायपुरोडाशमष्टा
कपालंनिर्वपेदभिचर्यमाणोग्निमेवयविष्ठंस्वेनभागधेयेनोपधा
वतिसएवास्माद्रक्षांसियवयतिनैनमभिचरंस्तृणुतेग्नयआ
युष्मतेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेद्यःकामयेतसर्वमायुरियामि
त्यग्निमेवायुष्मंतंस्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवास्मिन्नू॥२॥आ
युर्दधातिसर्वमायुरेत्यग्नयेजातवेदसेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपे
द्भूतिकामोग्निमेवजातवेदसंस्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवैनं
भूतिंगमयतिभवत्यग्नयेरुक्मतेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेद्रुक्का
© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

मोग्निमेवरुक्मंतं स्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवास्मिन्रुचंदधाति
रोचतएवाग्नयेतेजस्वतेपुरोडाशं॥३॥ अष्टाकपालंनिर्वपेत्तेजस्कामो
२० ग्निमेवतेजस्वंतं स्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवास्मिंतेजआदधाति
तेजस्व्येवभवत्यग्नयेसाहंत्यायपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेत्सीक्ष
माणोग्निमेवसाहंत्यं स्वेनभागधेयेनोपधावतितेनैवसहतेयंसी
क्षते॥४॥ भ्रातृव्यस्यास्मिंतेजस्वतेपुरोडाशमष्टाविंशश्च॥ ३ ॥६॥
॥अग्नयेन्नवतेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेद्यःकामयेतान्नवान्स्या
श्री: मित्यग्निमेवान्नवंतं स्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवैनमन्नवंतंक २०
रोत्यन्नवानेवभवत्यग्नयेन्नादायपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेद्यः
कामयेतान्नादःस्यामित्यग्निमेवान्नादं स्वेनभागधेयेनोपधावति

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सरवैनमन्नादं करोत्यंन्नादः ॥ १ ॥ एवन्नवत्यग्नयेन्नपतयपुरोडाश
मष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नपतिस्यामित्यग्निमेवान्नपतिं स्व
नभागधेयेनोपधावतिसरवैनमन्नपतिं करोत्यंन्नपतिरेवन्नवत्यग्नयेप
वमानाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदग्नये पावकायाग्नये शुचयेज्या
गामयावीयदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवास्मिं तेन दधाति यदग्
नये ॥ २ ॥ पावकाय वाचमेवास्मिं तेन दधाति यदग्नये शुचय आयुरेवा
स्मिं तेन दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येवैतामेव निर्वपेच्चक्षुष्कामो यदग्
नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवास्मिं तेन दधाति यदग्नये पावकाय वाच
मेवास्मिं तेन दधाति यदग्नये शुचये चक्षुरेवास्मिं तेन दधाति ॥ ३ ॥ उत यद्यंधो
भवति प्रैव पश्यत्यग्नये पुत्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदिंद्राय पु

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

त्रियेपुरोडाशमेकादशकपाले प्रजाकामोग्निरेवास्मै प्रजां प्रजनयति
वृद्धामिंद्रः प्रयच्छत्यग्नये रसवतेऽजक्षीरे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत रसवा
न्स्यामित्यग्निमेव रसवंतं स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं रसवंतं
21 करोति॥४॥ रसवानेव भवत्यजक्षीरे भवत्याग्नेयी वा एषा यदजा साक्षादे
व रसमवरुंधेग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेत व
सुमान्स्यामित्यग्निमेव वसुमंतं स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं वसु
श्रीः॥ मंतं करोति वसुमानेव भवत्यग्नये वाजसृते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपे २१
त्संग्रामे संयत्ते वाजं॥५॥ वा एष सिसीर्षति यः संग्रामं जिगीषत्यग्निः खलु ज ३
वै देवानां वाजसृदग्निमेव वाजसृतं स्वेन भागधेयेनोपधावति धा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वतियाऊटः हंतिवृत्रंजयतितंसंग्राममथोअग्निरिवनप्रतिधृषेनव
त्यग्नयेग्निवतेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेघस्याग्नावग्निमभ्युद्धरे
युर्निर्दिष्टभागोवाएतयोरन्योनिर्दिष्टभागोन्यःस्तौसंभवंतौयजमा
नं॥८॥अग्निसंभवतःसईश्वरआर्त्तिमार्त्तोर्यदग्नयेग्निवतेनिर्वपतिभा
गधेयेनैवैनौशमयतिनार्त्तिमार्च्छतियजमानोग्नयेज्योतिष्मतेपुरोडाश
मष्टाकपालंनिर्वपेघस्याग्निरुद्धृतोहुतेग्निहोत्रउद्वायेदपरआदीप्या
नूद्धृत्यइत्याहुस्तत्तथानकार्यंयद्भागधेयमभिपूर्वमुद्ध्रीयतेकिमपरो
भ्युद्धृ॥९॥क्रियन्तेतितान्येवक्षाणानिसंनिधायमंथेदितःप्रथमंजज्ञे
अग्निःस्वाद्योनेरधिजातवेदाः॥सगायत्रियात्रिष्टुभाजगत्यादेवेभ्योहव्यं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वस्तुप्रजानांनिति छंदांसि वैनऽस्वाधानः प्रजनयत्येषं चाव सास्मिन्निरि
त्यादुर्ज्योतिस्मा अस्य परायन्ति तस्मिन्निति यदग्नये ज्योतिष्मते निर्वपति यदेवा
स्य ज्योतिः परापतितं तेनैवावरुंधे ॥ ॥ करोत्यं भादादधाति यदग्नये प
22 चयेच्चत्सुरेवास्मिंतेन दधाति कनातिवाऽंयऽमान्मुदेवास्य षड्॥ ७ ॥
॥५॥ छ ॥ वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेद्वारुणं चरुं दधिक्रावुणे
चरुमभिशस्यमानो यद्वैश्वानरो द्वादशकपालो भवति संवत्सरो वा
श्रीः०\ अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरेणैवैनं स्वदयत्यपपापं वर्णं हन्ते वा २२
रुणेनैवैनं वरुणपाशान्मुंचति दधिक्रावुणा पुनाति हिरण्यं दक्षि
णा पवित्रं वै हिरण्यं पुनात्येवैनमाद्यमस्यान्नं भवत्येतामेव निर्व

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

प्रजाकामः संवत्सरः॥॥ वा एतस्याशांतो योनिं प्रजायै पशूनां
निर्दहति योऽलं प्रजायै सं प्रजां न विंदते यद्वैश्वानरो द्वादशाकपा
लो भवति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरमेव भागधेयेन
शमयति सोऽस्मै शांतः स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयति वारुणेनैवैनं
वरुणपाशान्मुंचति दधिक्राव्णा पुनाति हिरण्यं दक्षिणा पवि
त्रं वै हिरण्यं पुनात्येवैनं॥२॥ विंदते प्रजां वैश्वानरं द्वादशाकपालं
निर्वपेत्पुत्रे जाते यदष्टाकपालो भवति गायत्रियैवैनं ब्रह्मवर्चसे
न पुनाति यन्नवकपालस्त्रिवृतैवास्मिंतेज आदधाति यद्दशाकपा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

लो विराडैवास्मिंन्नन्नाद्यं दधाति यदेकादशकपालस्त्रिष्टुभैवा
स्मिंन्निंद्रियं दधाति यद्द्वादशकपालो जगत्यैवास्मिंन्पशून्दधाति
२३ यस्मिं जात एतामिष्टिं निर्वपति पूतः ॥३॥ एव तेजस्व्यंन्नाद इंद्रिया क
वी पशुमान्भवत्येव वा एष सुवर्गाल्लोकाच्छिद्यते यो दर्शपूर्णमा
सयाजी संनमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपादयति सुवर्गाय हि
श्रीः॥ लोकाय दर्शपूर्णमासाविज्येते वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेद २३
मावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपाद्य संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सं
वत्सरमेव प्रीणीत्यथो संवत्सरमेवास्मा उपदधाति सुवर्गस्य लोकस्य
समष्ट्यै ॥४॥ अथो देवता एवान्वारभ्य सुवर्गं लोकमेति । क ३

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

व१

अथोदेवताएवा[illegible]रास्यसुवर्गंलोकमेति१

वीरहावाएषदेवानांयोग्निमुद्वासयतेनवाएतस्यब्राह्मणाऋतायवःपुरान्नमक्षं
न्नाग्नेयमष्टाकपालंनिर्वपेद्वैश्वानरंद्वादशकपालमग्निमुद्वासयिष्यन्यदष्टा
कपालोभवत्यष्टाक्षरागायत्रीगायत्रोग्निर्यावानेवाग्निस्तस्माआतिथ्यंकरो
त्यथोयथाजनंयतेवसंकरोतितादृगेव॥५॥एवतद्वादशकपालोवैश्वानरोभ
वतिद्वादशमासाःसंवत्सरःसंवत्सरःखलुवाअग्नेर्योनिःस्वामेवैनंयोनिंगम
यत्याद्यमस्यान्नंभवतिवैश्वानरंद्वादशकपालंनिर्वपेन्मारुतंसप्तकपालंग्रा
मकामआहवनीयेवैश्वानरमधिश्रयतिगार्हपत्येमारुतंपापवस्यसस्यवि
धृत्यैद्वादशकपालोवैश्वानरोभवतिद्वादशमासाःसंवत्सरःसंवत्सरेणैवा
स्मैसजातांश्च्यावयतिमारुतोभवति॥६॥मरुतोवैदेवानांविशोदेवविशेनैवास्मै
मनुष्यविशमवरुन्धेसप्तकपालोभवतिसप्तगणावैमरुतोगणशएवास्मै

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सजातानवरुंधेन्नस्यमानआसादयतिविश्वामेवास्मा अनुवत्मानंकरोति॥७॥प्रजा
कामःसंवत्सरःपुनात्येवैनंप्रतःसमिद्धयेनाहुआत्तुतान्नवनेकानविंशञ्च॥६॥
॥ि ॥आदित्यंचरुंनिर्वपेत्संग्राममुपप्रयास्यन्नियंवाआदितिरस्यामे
वप्रतिप्रतितिष्ठंतिवैश्वानरंद्वादशकपालंनिर्वपेदायतनंगत्वासंवत्सरोवाअग्निर्वैश्वा
२५ नरःसंवत्सरःखलुवैदेवानामायतनमेतस्माद्वाआयतनाद्देवा असुरानजय
न्यद्वैश्वानरंद्वादशकपालंनिर्वपतिदेवानामेवायतनेयतनतेऽयातेततःसंग्राममे २८
श्रीः तस्मिंन्वाएतौमृज्याते॥९॥योविद्विषाणयोरन्नमत्तिवैश्वानरंद्वादशकपालंनिर्वपे
द्विद्विषाणयोरन्नंजग्ध्वासंवत्सरोवाअग्निर्वैश्वानरःसंवत्सरस्वदितमेवान्निना
स्मिन्मृजातेसंवत्सरायवाएतौसममातेयोःसममानेतयोर्यःपूर्वोभिद्रुह्यतितंवरुणो

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

गृह्णाति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत्समानयोः प्रवोऽग्निर्हृद्यं संवत्सरो वा अ
ग्नि वैश्वानरः संवत्सरमेवास्मा निर्वरुणं ॥२॥ पयस्मादग्निर्द्रुह्यति नैनं वरुणो
गृह्णात्याय्यं वारषष्ठ प्रतिगृह्णाति यो वि प्रतिगृह्णाति वैश्वानरं द्वादशकपालं नि
र्वपेद्विं प्रतिगृह्य संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरस्यादिनामेव प्रतिगृ
ह्णाति नाय्यं प्रतिगृह्णात्यात्मना वारषष्ठा वामा गृह्णाति यद्दुन्नयादन्प्रतिगृह्णाति
कात्यश्वं वा पुरुषं वा वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदुन्नयादन् ॥३॥ प्रतिगृह्य
संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरस्यादिनमेव प्रतिगृह्णाति नात्मना मा वामा
गृह्णाति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत्सनिमेष्यन्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वान
रो यदा खलु वै संवत्सरं जनतायां चरत्यथ स धनार्घो भवति यद्वैश्वानरं द्वा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

द्वादशकपालं निर्वपति संवत्सरसंमितामेव सनिमाप्नोत्यच्यवते दानकामा अस्मै प्र
जाः भवंति यो वै संवत्सरं ॥४॥ प्रयुज्य न विमुंचत्यप्रतिष्ठानो वै स भवत्येनमेव वै
श्वानरं पुनरागत्य निर्वपेद्यमेव प्रयुंक्ते तं भागधेयेन विमुंचति प्रतिष्ठित्यै यय
यारज्जोश्च मां गामाजेत्तां भ्रातृव्याय प्रहिणुयां निर्ऋतिमेवास्मै प्रहिणोति ॥५॥
॥ ॥गु आते निर्वरुणं च पंउन्नयादधो वै संवत्सरं षट्त्रिंशद्वाशु ॥६॥ ७॥
श्रौ॰॥ ॥ ऐंद्रं चरुं निर्वपेत्पशुकाम ऐंद्रा वै पशवा विंद्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति २०
स एवास्मै पशून्प्रयच्छति पशुमानेव भवति चरुर्भवति स्वादेवास्मै योनेः प
शून्प्रजनयतींद्रायेंद्रियावते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेत्पशुकाम इं
द्रियं वै पशवा विंद्रमेवेंद्रियावंतं स्वेन भागधेयेनोपधावति स ॥१॥ एवास्मा
स्पर

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

इंद्रियंपशून्प्रयच्छतिपशुमानेवभवतींद्रायघर्मवतेपुरोडाशमेकादशक
पालंनिर्वपेद्ब्रह्मवर्चसकामोब्रह्मवर्चसंवैघर्मइंद्रमेवघर्मवंतंस्वेनभा
गधेयेनोपधावतिसएवास्मिन्ब्रह्मवर्चसंदधातिब्रह्मवर्चस्येवभवतीं
द्रायार्कवतेपुरोडाशमेकादशकपालंनिर्वपेदन्नकामोर्कोवैदेवानामन्न
मिंद्रमेवार्कवंतंस्वेनभागधेयेन।२।उपधावतिसएवास्मात्रंप्रयच्छ
त्यन्नादएवभवतींद्रायघर्मवतेपुरोडाशमेकादशकपालंनिर्वपेदिंद्रायें
द्रियावतइंद्रायार्कवतेभूतिकामोयदिंद्रायघर्मवतेनिर्वपतिशिरएवास्य
तेनकरोतियदिंद्रायेंद्रियावतआत्मानमेवास्यतेनकरोतियदिंद्रायार्कव
तेभूतएवान्नाद्येप्रतितिष्ठतिभवत्येवेंद्राय।३।अंहोमुचेपुरोडाशमेकाद

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

द्शाकपालं निर्वपेद्यः पाप्मना गृहीतस्यात्पाप्मा वा एतं गृह्णाति यदंह इंद्रमेवांहोमुच
दं स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं पाप्मनो अंहसो मुंचतींद्राय वैमृधा
य पुरोडाशमेकादशाकपालं निर्वपेद्यं मृधोभि प्रवेपेरन्राष्ट्राणि वा
भि समीयुरिंद्रमेव वैमृधं दं स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा
न्मृधः ।५। अपहंतींद्राय त्रात्रे पुरोडाशमेकादशाकपालं निर्वपेद्बद्धो वा
परियत्तो वेंद्रमेव त्रातारं दं स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं त्रायत
श्रीः इंद्रायार्काश्वमेधवते पुरोडाशमेकादशाकपालं निर्वपेद्यं महायज्ञो नो २८
पनमेदेते वै महायज्ञस्यांत्ये तन्वौ यदर्काश्वमेधाविंद्रमेवार्काश्वमेधवतं दं
स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अंततो महायज्ञं च्यावयत्युपैनं म

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ह्वायज्ञानमति॥५॥ ॥इंद्रियावंतवस्यन न्नागधेयेयनोपधावतिसोके
वंतंᳲस्वेनभागधेयेनैवेंद्रायास्मान्मृधोस्मैसप्तच॥८॥छ॥
॥ ॥इंद्रायान्हैडावसुराहाद्यामकादशाकपालंनिर्वपेद्ग्रामकामइंद्र
मेवान्वैड्रुᳲस्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवास्मैसजातानुकान्क
रोतिग्राम्येवभवतींद्राण्येचरुंनिर्वपेघस्यसेनास्यᳲश्रितवस्याइंद्रा
णीवैसेनायेदेवतेंद्राणीमेवस्वेनभागधेयेनोपधावतिसेवास्यसेनाᳲ
सᳲस्पतिबल्बजानधि॥१॥ इध्मसन्नह्येयजोर्यत्राधिघ्नन्नान्यमरुद्गता
बल्बजाउदतिष्ठन्नुगावामेवेनंन्यायमपिनीयगावदयतींद्रायमन्युमतेम
नस्वेतपुरोडाशमेकादशकपालंनिर्वपेत्संग्रामेसंयत्तइंद्रियेणवैमन्यु
नामनसासंग्राममजयतींद्रमेवमन्युमंतमनस्वंतंᳲस्वेनभागधेयेनोपधाव

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

इक्स्यादेतानि हिवा एतस्मादपक्रोतान्यथैष हतमना नास्वयंपाप २

तिस एवास्मिंन्निड्रियमन्युमनो दधातिज यतितं॥२॥ स्संग्रामममेतामेवनि
वपघाद्धतमनास्वयंपापइंड्रमेवमन्युमंतंमनस्वतं हं स्वेनभागधेयेनो
पधावति स एवास्मिन्निंड्रियं मन्युमनो दधातिनहतमनास्वयंपापा नयती
ड्रायदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालंनिर्वपेद्यः कामयेत दानकामामेप्र
जास्युः॥३॥इंद्रंमेवदातारं हं स्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवास्मैदान
कामाः प्रजाः करोति दानकामाअस्मैप्रजा भवंतीड्रायप्रदात्रे पुरोडाश
मेकादशकपालं निर्वपेद्यस्मै प्रत्तमिवसंन्नप्रदीयतेंड्रमेवप्रदातारं हं
श्री॥ स्वेनभागधेयेनोपधावतिस एवास्मै प्रत्तमिवसंन्नप्रदीयतेंड्रमेवप्र २७
दातारंह दापयतींड्रायसुत्राम्णे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद
परुद्धोवा॥४॥अपरुध्यमानो वेंड्रमेवसुत्रामाणं हं स्वेनभागधेयेनो

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

श्री श्रीगणेशाय नमः ५ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ

पधावति स एवैनं त्रायते न परुष्यो नवतीन्द्रो वै सदृङ् देवताभिरासीत्स न
व्यावृतमगच्छत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतमैन्द्रमेकादशाकपालं नि
र वपत्तेनैवास्मिन्निन्द्रियमदधाच्छक्करी याज्यानुवाक्ये अकरोद्वज्रो वै शा
करी स एनं वज्रो भूत्या ऐंध ॥५॥ सोऽम वज्रो बिभेद् भूतः प्र मा धक्ष्यतीति
स प्रजापतिं पुनरुपाधावत्स प्रजापतिः शाक्कर्या अधि रेवतीं निरमिमी
त शान्त्या अप्रदाहाय योऽलं श्रियै सन्त्सदृङ् समानैः स्यात्तस्मा एतमै
न्द्रमेकादशाकपालं निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवा
स्मिन्निन्द्रियं दधाति रेवती पुरोनुवाक्या भवति शान्त्या अप्रदाहाय शाक्व
री याज्या वज्रो वै शाक्करी स एवैनं वज्रो भूत्या इन्धे भवत्येव ॥६॥

सोऽम वज्रो बिभेद् भूतः प्र मा धक्ष्यप ॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सरस्वत्याज्यभागा भवति वाग्वै सरस्वती वाचैवैनमभिचरति ४

28

॥ अपि तद्दृ स्रुवैर्घ भवति चतुर्दशाचा ॥ छा ॥ ७ ॥ आग्नावैष्णवमेकादशकपा
लं निर्वपेदभिचरन्त्सरस्वत्याज्यभागा स्याद्बार्हस्पत्यश्चरुर्यदाग्नावैष्ण
व एकादशकपालो भवत्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं यज्ञे
न चाभिचरति बार्हस्पत्यश्चरुर्भवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणै
वैनमभिचरति ॥ ८ ॥ प्रति वै परस्तादभिचरन्तमभिचरन्ति द्वेद्वे पुरोनुवा
क्ये कुर्यादति प्रयुक्त्या एतयैव यजेताभिचर्यमाणो देवताभिरेव देवताः प्रति २८
श्रीः ॥ चरति यज्ञेन यज्ञं वाचा वाचं ब्रह्मणा ब्रह्म स देवताश्चैव यज्ञं च मध्यतो व्य
वसर्पति तस्य न कुतश्चनोपाव्याधो भवति नैनमभिचरन्स्तृणुत आग्ना
वैष्णवमेकादशकपालं नोपाव्याधो भवति नैनमभिचरन्स्तृणुत आग्ना

कु ८

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वैष्णवमेकादशकपालंनिर्वपेद्यंयज्ञोन ॥२॥ उपनमेदग्निःसर्वादेवतावि
ष्णुर्यज्ञोग्निंचैवविष्णुंचस्वेनभागधेयेनोपधावतितावेवास्मैयज्ञंप्रयच्छतउ
पैनंयज्ञोनमत्याग्नावैष्णवंघृतेचरुंनिर्वपेच्चक्षुष्कामोग्नेर्वैचक्षुषामनु
ष्याविपश्यंतियज्ञस्यदेवाअग्निंचैवविष्णुंचस्वेनभागधेयेनोपधावति
तावेव ॥३॥ अस्मिंचक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेवभवतिधेन्वैवाएतद्रेतोयदाज्य
मनडुहस्तंडुलामिथुनादेवास्मैचक्षुःप्रजनयतिघृतेभवतितेजोवैघृतं
तेजश्चक्षुस्तेजसैवास्मैतेजश्चक्षुरवरुंधइंद्रियंवैवीर्यंवृंक्तेभ्रातृव्योयज
मानोयजमानस्याध्वरकल्पांप्रतिनिर्वपेद्भ्रातृव्येयजमानेनास्येंद्रियं ॥४॥
वीर्यंवृंक्तेपुरावाचःप्रवदितोर्निर्वपेद्यावत्येववाक्तामप्रोदितांभ्रातृव्यस्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

द्रंङ्गनामस्य वाचं प्रवदंतीमन्या वाचोऽनुप्रवदंतीति तादिंद्रियं वीर्यं यजमाने
दधत्याग्नावैष्णवमष्टाकपालं निर्वपेत्प्रातःसवनस्याकाले सरस्वत्याज्य
भागास्याद्बार्हस्पत्यश्चरुर्यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रं
29 प्रातःसवनं प्रातःसवनमेव तेनाप्नोति ॥५॥ आग्नावैष्णवमेकादशाकपालं
निर्वपेन्माध्यंदिनस्य सवनस्याकाले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्बार्हस्पत्य
श्चरुर्यदेकादशाकपालो भवत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं माध्यंदिनं २९
श्रीः॥ सवनं माध्यंदिनमेव सवनं तेनाप्नोत्याग्नावैष्णवं द्वादशाकपालं निर्वपे
त्तृतीयसवनस्याकाले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्बार्हस्पत्यश्चरुर्यद्द्वादशा
कपालो भवति द्वादशाक्षरा जगती जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवनमे
व तेनाप्नोति देवताभिरेव देवताः ॥६॥ उत्तिष्ठ रति यज्ञेन यज्ञं वाचा वाचं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ग्नणाव्रसकपालेनवछंदांद्दःस्याग्नातिधुनोङाश्नेसवनानिमैत्रावरुण
निर मेककपालं॥ वैपद्वरगायैकालयैवासोभ्रातृव्यस्यवन्नात्तुबध्यासारचे
षतस्यैककपालोन्नवतिनाहिकपालैःपशुमर्हत्यांहुं॥७॥ ॥६॥ब्रह्म
णोवनमन्निचरतियझानुतावैवास्यैंडियमाश्नातिदेवताःसप्तत्रिंशश्च॥ ॥८॥
असावादित्योनव्यरोचततस्मैदेवाःप्रायश्चित्तिमैछंतस्मारततःसोमारौ
द्रंचरुंनिरवपंतेनैवास्मिन्रुचमदधुर्योब्रह्मवर्चसकामःस्यात्तस्मारत
त्सोमारौद्रंचरुंनिर्वपेत्सोमंचैवरुद्रंचस्वेनभागधेयेनोपधावतिता
चवास्मिन्ब्रह्मवर्चसंधत्तोब्रह्मवर्चस्येवभवतितिष्याहूर्णमासेनिर्वपेद्रु
द्रःश्वैतिष्यःसोमःपूर्णमासःसाक्षादेवब्रह्मवर्चसमवरुंधेपरिश्रितेयाजये

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तिब्रह्मवर्चसस्यपरिगृहीत्यैसोम्यं देवतायै श्यामाकं चरुं निर्वपेत् वत्सायैदुग्धं मथितेनमाज्यं तत्र
ब्राह्मणमाज्येनमार्ष्टियन्तेयावद्देवब्रह्मवर्चसंतत्सर्वंकरोत्यतिब्रह्मवर्चसंक्रियते
तदृत्याहुरीश्वरोदुश्चर्मा भवितोरितिमानवीऋचौधाय्येकुर्याद्यद्वैकिंचमनुरव
वदत्तद्भेषजं॥२१॥नचदुश्चर्माभवतिसोमापौष्णं
चरुंनिर्वपेत्सोम्यावैदेवतयापुरुषःपौष्णाःपशवःस्वयैवास्मैदेवतया
पुरुषःपौष्णाःपशवःस्वयैवास्मैदेवतयापशुभिस्त्वचंकरोतिनदुश्चर्माभवति
सोमारौद्रंचरुंनिर्वपेत्प्रजाकामःसोमोवैरेतोधाअग्निःप्रजानांप्रजनयिता
सोमएवास्मैरेतोदधात्यग्निःप्रजांप्रजनयतिविन्दते॥२२॥प्रजांसोमारौद्रं 30
चरुंनिर्वपेदभिचरन्सोम्यावैदेवतयापुरुषएषरुद्रोयदग्निःस्वायाएवैनंदेव
तायैनिष्क्रीयरुद्रायापिदधातिताजगार्तिमार्च्छतिसोमारौद्रंचरुंनिर्वपेज्ज्योगा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

मयावीसोमंवाएतस्यसोमागच्छत्यग्नेःशारीरंयस्यज्योगामयतिसोमादे
वास्यसोमंनिष्क्रीणात्यग्नेःशरीरंसूनयदि॥४॥इतासुर्भवतिजीवत्येवसोमा
रुद्रयोर्वाएतंग्रसितंहोतानिष्खिदतिसईश्वरआर्तिमार्तोरनड्वान्होत्रा
देयोवह्निर्वाअनड्वान्वह्निर्होतावह्निनैववह्निमात्मनःस्पृणोतिसोमारौ
द्रंचरुंनिर्वपेद्यःकामयेतस्वेस्माआयतनेभ्रातृव्यंजनयेयमितिवेदिंप
रिगृह्यार्धमुद्धन्यादर्धंनार्धंबर्हिषस्तृणीयादर्धंनार्धमिध्मस्याभ्या
दध्यादर्धंनस्वएवास्माआयतनेभ्रातृव्यंजनयति॥५॥ ॥तुद्रानेषडं
विंदतयदिस्तृणीयादर्धद्वादशाच॥७॥५०॥ ॥ऐन्द्रमेकादशकपा
लंनिर्वपेन्मारुतंसप्तकपालंग्रामकामइन्द्रंचैवमरुतश्चस्वेनभागधेये
नोपधावतितएवास्मैसजातान्प्रयच्छन्तिग्राम्येवभवत्याहवनीयऐन्द्रमधि

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

श्रपति गार्हपत्ये मारुतं पापवस्यसस्य विधृत्यै सप्तकपालो मारुतो भवति
सप्तगणा वै मरुतो गणश एवास्मै सजातानव रुंधे नूयमान आसादयति
31 विशमेव ॥१॥ अस्मा अनुवर्त्मानं करोत्येतामेव निर्वपेद्यः कामयेत क्षत्राय
च विशे च समदं दध्यामित्यैंद्रस्यावद्यन्ब्रूयादिंद्रायानुब्रूहीत्याश्राव्य
ब्रूयान्मरुतो यजेति मारुतस्यावद्यन्ब्रूयान्मरुद्भ्योनुब्रूहीत्याश्राव्य ब्रू
यादिंद्रं यजेति स्व एवेभ्यो भागधेये समदं दधाति वितृंढाणास्तिष्ठंत्येतामे तिष्ठ
वा॥२॥ निर्वपेद्यः कामयेत कल्पेरन्निति यथादेवतमेव दायय यथादेवतं यज
श्रीः ३१ ति भागधेयेनैवैनान्यथायथं कल्पयति कल्पंत एवैंद्रमेकादशकपालं निर्वपे
द्वैश्वदेवं द्वादशकपालं ग्रामकाम इंद्रं चैव विश्वांश्च देवान्त्स्वेन भागधेये
नोपधावति त एवास्मै सजातान्प्रयच्छंति ग्राम्येव भवत्यैंद्रस्यावदायवैश्व

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

देवस्यावघेदर्यैडस्य॥३॥उपरिष्टाद्धिंडियेणैवास्मातन्न यतः सजातान्य
पिगत्मा सुपाधायत्सर्वयंवासोद्वाक्षिणासजातानामुपादिस्येप्राश्नि येडुग्ध
प्रयंगवंच्चमुन्लेवे पन्मरुझ्यायाम कामः प्राश्निये वपयसा मे रूताजाताःप्र
श्नियेप्रियंगवामारुतानाश्नियेप्रियंगवामारुतान्खलुवैदेवतयास
तो५ जामरुतरवस्चनभागधेयेनोपधावतितरवास्मैसजातान्प्रयच्छंतिया
म्यवन्नवतिप्रियवतीयाज्यानुवाक्याभ्रवतिःद्विपदरवावरुंधेचतुष्पदा
याज्याचतुष्पदएवपश्चनवरुंधेदेवासुरासंयत्ताआसंतेदेवामिथाविप्र
प्रियआसंतेरन्यान्यस्मैज्येष्ठायातिष्ठमानाश्चतुर्धाव्यक्रामंन्नग्निर्वै
स्कुभिःसोमारुद्वैरिंद्रोमरुद्भिर्वरुणआदित्यैःसइंद्रःप्रजापतिमुपाधावत्तं
॥५॥एतयासंज्ञान्यायाजयदग्नयेवसुमतेपुरोडाशमष्टाकपालंनिरव
प्रियमेवेनंसमानानांकरोतिद्विपदापु
रोनुवाक्याभवे

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

पत्नीमाय रुद्रवते चरुमिंद्राय मरुत्वते पुरोडाशमेकादशकपालं वरुणा
३२ यादित्यवते च चरुं तनावाहेंद्रवाज्यैष्ठ्यायाग्निसमज्ञा नतयः समानेन मि
त्राविप्रियस्याग्नमतयासंज्ञान्यायाज्यद यद्यवसुमते पुरोडाशमष्टा
कपालं निर्वपेत्सोमाय रुद्रवते चरुमिंद्राय मरुत्वते पुरोडाशमेकादश
कपालं वरुणायादित्यवते च चरुमिंद्रमेवनं धत्तं ज्यैष्ठ्याय समानाग्निसं
ज्ञानं तं वसिष्ठः समानानां नवाति ॥६॥ ॥ विशामेवतिष्ठंत्यनामेवाथै
श्रीः॥ ड स्य याज्यानुवाक्यं तं रुणाय चतुर्दशो च ॥११॥ ॥७॥ हिरण्यगर्भ ३२
आपाद्यग्रजापते । स वेद पुत्रः पितरं स मातरं स सूनुर्भुवत्स भुव त्पुन
र्मघः । स द्यामौर्णोदंतरिक्षं स स्वः स विश्वा भुवो अभवत्स आभवत् । उद्
त्यं चित्रं । स प्रत्नवन्नवीयसाग्ने द्युम्नेन संयता । बृहत्ततंथ भानुना । निका

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

व्यावेधसः शश्वतस्कर्हस्ते दधानः ॥१॥ नर्यो पुरूणि ॥ अग्निर्देवड्डीयिपतीर
यीणा ०८ः सचाचक्राणा ॥ अमृतानि विश्वा ॥ हिरण्यपाणिमूतये सवितारमु
पह्वये ॥ सचेतादेवतापदं ॥ वाममद्यसवितर्वाममुश्वोदिवेदिवेवाममम
स्मभ्यं ८ः सावीः ॥ वामस्यहिक्षयस्यदेव ॥ भूरेरयाधिया ॥ वामभाजस्याम ।
बडिस्यापर्वतानां ॥ विदं बिन्नर्बिष्टाथिवि ॥ प्रयाधियावामभाजस्याम ॥ हमिप्र
वत्सतिमङ्कोडिनोषि ॥ २ ॥ मदिनि ॥ स्तोमासस्त्वाविचारिणिप्रतिष्टोभन्यकुभिः ॥
प्रयावाजन्नहुषंतंपतुमस्यस्यहेतुनि ॥ रुहदेरणासरव्यासचयर्यामानदि
ष्यहूर्यश्चपीनः ॥ अ[illegible]यः सामोन्यधाप्यस्मेतस्माइडं प्रतिरमम्यद्ध ॥ आ
पांतमन्युस्तृपलप्रभर्मीधुनिः शिमीवाच्छरुमाटं ऋजीषी ॥ सोमाविश्वा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

३३

न्यन्साधनानिनावोगिंड्डं प्रतिमा ना नि दे भ्रुः प्र ।।३।। सुवानःसोम अत युथिकेनं इ
य ब्रह्मजा मदगितिर्चन्नु । वृषायना सिश्राव सस्तु नस्यां तर्यंछ गय्वा नेध ग्रं हृढः दास
नाथस्तोमदं च सु भ्यं च ब्रह्मनन रा ब्रह्मकृतः सपर्यन्नु । अर्को वायन्नु रतेसोमच
हो स्तत्र दिं डा दधते प्रकु नुयीं । वषड् विश्ववास आंकुणा मितन्मेडु मस्य चन्ति पि
विष्ट हव्यं ।।४।। वर्धं तु लासुष्टुतयागि रामधुर्य पातस्यक्षितिः सदानः ।। प्रत न्न
अघ स्ति पि विष्ट नामा ये शाटः सा मिव पुनानि विद्वान्नु । तं वाग्यामिनव सर्मे वि
न५
यानु स यंतम स्पर ङसः परा के ।। के मित्र विश्लाप रि चर्य यंस्त्र यप हव दस्या नि
श्री:\ पि विष्ट्वा अस्मि मा वयो अस्मद पग रहरत घदन्यरु प समिथ्ये वोक्षं थ ।।५।। अग्न ३३
दा दा शुषे रयिं वी रवं तं पती यसं । शिशीहि नः सूनु मतः । दानो अग्ने बृति ना वा:
सहस्त्रिणा दुरानु वाजः ८ श्रु त्या अपा वृधि । प्राची द्यावा पृथिवी ब्रह्मणा कृधि

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सुवर्णांशुक्रमुषसो विदिद्युतुः। अग्निर्द्धोद्रविणंवीरपेशा। अग्निरॄषिंयःसह
स्रासनोति। अग्निर्द्दिविहव्यमाततानाग्नेर्धामानिविभृतापुरुत्रामा॥५॥ नोने
र्धीभालक्रयोनुघृतंनहूतंनेस्वयपाः शुचिहिरण्यं। नतेनुकेतानतोचतस्वयावः।
तनेसुश्वेंड्रुसार्पिषादवोक्षीधीषआस्तनि। उतानवसुभूर्यानुक्थेसुशावस
स्यतदूषटःस्तोतृभ्यआन्नरा॥ वायोयातटःद्दुरीणांसुवस्वपोथ्याणां। उतवानेस
हस्विणोरथंआयातुपाजसा। ध्रूयाग्निः॥७॥ यास्तिदाश्वाटःसमछाणियुङ्क्ष्य
वोयविष्ठयेडुयोणे। निनोयटःसुभोजसंसुवेदनिवीयवहव्यमभ्रियंदराध्यः
येवतीर्नःस्वधमादङ्डंस्तंतुविवाजाःहुमंतोयान्निर्मेदेम। येवाटःडंडुवतस्त
पि ३ नास्याबाबतामघोनः। श्रेडुहविवःसुनस्य॥८॥ ॥दधानोजिंनापिदेरुःश्रह

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

यंनभ्रयमायाति: श्चत्वारिंशाद्यः ॥४२॥ ॥छ॥ ॥छ॥

॥ ॥प्रजापतिस्तास्त्वष्टाऽग्नये पथिकृते न्यग्रेकामायाग्नये पन्नवते वैश्वा
नरयादित्यं चरुं मैंद्रं चरुं मिंद्रायान्वृजव आग्नावैष्णवमसौ सोमारौद्रं मैं
द्रमेकादशकपालं हिरण्यगर्भो द्वादश ॥ ॥प्रजापतिरग्नये कामायाग्नि
संनवनायो विद्विषाणायो गिंधमस नच्येद्याग्नावैष्णवं परिष्ठाघासिद्याश्वा
दः समेदकस्मात: ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

॥ ॥ॐ हरि: ॐ आदित्येभ्यो भुवद्वद्भ्यः चरुं निर्वपेद्भूतिकाम आदि
त्या वा एतं भूत्यै प्रतिनुदंते यो लं भूत्यै सन्न भूतिं न प्राप्नोत्यादित्यानेव भुवद्वत:
स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवैनं भूतिं गमयंति भवत्येवादित्येभ्यो धारयद्

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ध्यः स्यत्तं निर्वपेदपरुद्धो वाप रुध्यमानो वादित्या वा आपरोद्धार आदित्या
अवगमयितार आदित्यानेव धारयद्भूतः॥१॥ स्वेन भागधेयेनोपधावतित
एवैनं विमिदा घ्रत्यन परुध्यो नवत्य दितेनुमन्यस्वेत्य परुध्यमानोस्यपद
मादहीत यंवा अदितिर्नियमवास्मै राज्यमनुमन्यते सत्याशीरित्याहसत्या
मेवाशिषंकुरुत इह मन इत्याह प्रजा एवास्मै समनसः करोत्युप प्रेत मरु
तः॥२॥ सुदानव एनाविन्द्रयति नाम्नः मुं याजानमित्याह मारुतीवै विड्ज्ये
ष्ठा विन्द्रयति विशैवैनं राष्ट्रेण समर्धयति यः परस्तात् ग्राम्यवादी स्यात्तस्य
गृहाद्व्रीहीनाहरेच्छुक्लांश्च कृष्णांश्च विचिनुयाद्ये शुक्लाः स्युस्तमादित्यं च
रुं निर्वपेदादित्या वै देवतया विड्विशमेवावगच्छति॥३॥ अवगतास्य वि डन
वगतं राष्ट्रमित्याहुर्ये कृष्णाः स्युस्तं वारुणं चरुं निर्वपेद्वारुणं वै राष्ट्रमुभे एव

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

विशं वा राष्ट्रं वावगच्छति यदि नावगच्छेदिममहमादित्येभ्यो भागं निर्वपाम्यामु
ष्मादमुष्यै विशोऽवगंतोरिति निर्वपेदादित्या एवैनं भागधेयं प्रेप्सन्तो विशमव
।।४।। गमयंति यदि नावगच्छेदाश्वत्थान्मयूखान्त्सप्त मध्यमेषायामुपहन्या
दिदमहमादित्यान्बध्नाम्यामुष्मादमुष्यै विशोऽवगंतोरित्यादित्या एवै
नं बद्धवीरा विशमवगमयंति यदि नावगच्छेदेतमेवादित्यं चरुं निर्वपेदि
ध्मेऽपि मयूखान्त्संनह्येदनपरुध्यमेवावगच्छत्याश्वत्था भवंति मरुतां वा
एतदोजो यदश्वत्थ ओजसैव विशमवगच्छति सप्त भवंति सप्त गणा वै मरुतो
श्रीः ।। गणश एव विशमवगच्छति ।।५।। धारयद्धलो मरुतो गच्छति विशमेवैतद्दृढाद
यान्च ।।७।।१।। देवा वै मृत्योर्बिभ्यतः प्रजापतिमुपाधावन्तेभ्य एतां प्रजापत्यां
शतकृष्णलां निरवपन्तयैवैभ्यो मृत्युमदधाद्यो मृत्योर्बिभीयात्तस्मा एतां प्राजा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

पत्याऽशतकृस्नलांनिर्वपेत्प्रजापतिमेवस्वेनभागधेयेनोपधावैसएवास्मिंन्ना
युर्द्धातिसर्वमायुरेतिशतकृस्नला भवतिशतायुः पुरुषः शतेंद्रियआयुष्येवें
द्रियाप्रतितिष्ठतिघृतेभवत्यायुर्वैघृतममृतꣳहिरण्यमायुष्येवास्माऽअमृते
चत्वारिं४ नसमीचीधातिचत्वारिꣳकृस्नलान्यवद्यातिचतुष्पवस्यान्यास्कधाब्रह्मणस्
पतयेचरुंचेवयजमानमायुर्दधात्यसावादित्योनव्यरोचततस्मैदेवाः प्रायः
श्चित्तिमैछंस्तस्माएतꣳसौर्यंचरुंनिरवपंस्तेनैवास्मिन्रुचमदधुर्योब्रह्म
वर्चसकामस्यात्तस्माएतꣳसौर्यंचरुंनिर्वपेदमुमेवादित्यꣳस्वेनभागधेये
नोपधावतिसएवास्मिन्ब्रह्मवर्चसंदधातिब्रह्मवर्चस्व्येवभवत्युभयतोरुक्मौ
भवत्युभयतएवास्मिन्रुचंदधातिप्रयाजेप्रयाजेकृस्नलंजुहोतिदिग्भ्यए
वास्मैब्रह्मवर्चसमवरुंधआग्नेयमष्टाकपालंनिर्वपेत्सावित्रंद्वादशकपा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ले

विंदेय हिरण्यंमोपनमेदितियदाग्नेयो भवत्याग्नेयंवैहि . स्यैवहिरण्यं१

त्वंभ्रम्य॥३॥चतुर्थः कामयेत हिरण्यंतेनैवनाहिंदतेसावित्रोन्चवेतिसवि
तृप्रसूतएवैनहिंदताेरम्यैचतुनेवत्यस्यामेवनहिंततपेन८हिरण्यंनम
तिविबारएषद्दुंद्रियेणावीर्येणार्ध्यतेयोहिरण्यंविंदतएतौं॥४॥एतमिर्वपहिर
36 ण्यंवित्वानेंद्रियेणावीर्येणव्यृर्ध्यतएतामेवनिर्वपेद्यस्यहिरण्यंनश्येद्यदा
ग्नेयोभवत्याग्नेयंवैहिरण्यंयस्यैवहिरण्यंतेनैवैनद्विंदतिसावित्रोभवतिस
वितृप्रसूतएवैनद्विंदतिरम्यैचतुभवत्यस्यांवाएतन्नश्यतियन्नश्यत्यस्या
श्रीः मेवैनद्विंदतींद्रा॥५॥चतुःसोममभीषद्रापिबत्सविष्वंङ्ख्यार्छत्सइंद्रियेणा ३६
सोमपीथेनव्यार्ध्यतसयद्धेद्दुदवमीत्तश्यामाकाअजायंतसप्रजापति
मुपाधावत्तस्मा एतंसोमेंद्रंश्यामाकंचरुन्निरवपत्तेनैवास्मिन्निंद्रि

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सोमपीथमद्याद्द्विवा एष इंद्रियेण सोमपीथेन व्यृध्यते यः सोमं वमिति यः सो
मवामी स्यात्तस्मै ॥ ६ ॥ एतं सोमेंद्रं श्यामाकं चरुन्निर्वपेत् सोमं चैवेंद्रं च
स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्निंद्रियं सोमपीथं धत्तो नेंद्रियेण सो न्नि ३
मपीथेन व्यृध्यते यत्सोम्यो भवति सोमपीथमेवावरुन्धे यदैंद्रो भवतींद्रिय
वे सोमपीथ इंद्रियं चैवैनं वा सोमपीथमवरुन्धे श्यामाको भवत्येष वाव स सोमः
॥ ७ ॥ साक्षादेव सोमपीथमवरुन्धे ग्नये दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदिं
द्राय प्रदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालं पशुकामोऽग्निरेवास्मै पशून्प्र
जनयति वृद्धानिंद्रः प्रयच्छति दधि मधु घृतमापो धाना भवन्त्येतद्वै पशूना
ं रूपं रूपेणैव पशूनवरुन्धे पंचगृहीतं भवति पांक्ता हि पशवो बहुरूपं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

37 नवतिबहुरूपाहियशवः॥ ॥संमृध्यैप्राजापत्यंनवतिप्राजापत्यावैपशवः
प्रजापतिरेवास्मैपशून्प्रजनयत्यात्मावैपुरुषस्यमधुयन्मध्वग्नौजुहो
त्यात्मानमेवतद्यजमानोग्नौप्रदधातिपंक्त्यौयाज्यानुवाक्येभवतःपांक्तःपु
रुषःपांक्ताःपशवआत्मानमेवनिस्पृत्यानिष्क्रीयपशूनवरुंधे॥५॥ ॥७॥ ॥
॥इंद्रियोस्मिन्नरम्याऽरतामिंद्रस्यात्तस्मैसोमाबहुरूपादिपशावएकचत्वारि
टःराझा॥२॥देवावैसत्रमासततेहिंपरिमितंयशस्कामास्तेषांसोमंराजानं ३७
श्री।४। यशआर्छत्सगिरिमुदैत्तमग्निरनूदैत्तावग्नीषोमौसमभवतांतावींद्रोयज्ञ
विभ्रष्टोनुपरैत्तावब्रवीद्याजयतंमेतितस्मा एतामिष्टिंनिरवपतामाग्नेय
मष्टाकपालमैंद्रमेकादशकपालंःसौम्यंचरुंतयैवास्मिंस्तेजः॥१॥इंद्रियं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तेनाग्नेयस्य च सौम्यस्य चैंद्रे समाश्लेषये तेज श्चैवास्मिन्ब्रह्मवर्चसं ४

ब्रह्मवर्चसमथर्वणो या यज्ञाविभ्रष्टस्यान्नस्मारतामिष्टिं निर्वपेदाग्नेयमष्टा
कपालमैंद्रमेकादशाकपालं ८ सोम्यं चरुं यदाग्नेयो भवति तेजएवास्मिं
तेन दधाति यदैंद्रो भवतीन्द्रियमेवास्मिं तेन दधाति यत्सोम्यो ब्रह्मव
र्चसं तेन दधाति यदैंद्रो भवतीन्द्रियमेवास्मिं तेन दधाति यत्सोम्यो ब्रह्मव
र्चसं चसमीचीनाः दधात्यग्नीषोमीयमेकादशाकपालं निर्वपेद्यं का
मा नापनमेदाग्नेयो वै ब्राह्मणः स सोमं पिबति स्वामेव देवताः स्वेन भा
गधेयेनोपधावति सैवैनं कामेन समर्धयत्युप नं कामो नमत्यग्नीषोम
यमष्टाकपालं निर्वपेद्ब्रह्मवर्चसकामोऽग्नीषोमावेव स्वेन भागधेयेनोप
धावति तावेवास्मिं +ह्म+ ब्रह्मवर्चसं धत्तो ब्रह्मवर्चस्येव भवति य
दष्टाकपालस्तेनाग्नेयो यच्छ्यामाकस्तेन सौम्यः समृध्यै सोमाय वाजिन

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

श्यामाकं चरुं निर्वपेद्यःक्लैव्याद्बिभीयाद्वैतान्हिवा एतस्माद्वाजिनं नम
पक्रामस्यथैषा क्लैव्याद्बिभाय सोमं मे व वाजिनं स्वेन भागधेयेनोपधा
38 वति स एवास्मिन्नेतो वाजिनं दधाति न क्लैवो भवति ब्राह्मणस्पत्यमेका
दशकपालं निर्वपेद्ग्रामकामः ॥४॥ ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनो
पधावति स एवास्मै सजातान्प्रयच्छति ग्राम्येव भवति गणवती याज्यानु
वाक्ये भवतः सजातैरेवैनं गणवन्तं करोत्येतामेव निर्वपेद्यः कामयेत
श्री:॥ ब्रह्मन्विशं विनाशयेयमिति मारुती याज्यानुवाक्ये कुर्याद्ब्रह्मन्नेव वि
शं विनाशयति ॥५॥ तेऽसमीची ब्रह्म वर्चस्यैँ ग्रामकामः स्त्रे चत्वारि
ऽ: शाद्य ॥३॥ । अर्यम्णे चरुं निर्वपेत्सुवर्गकामो सौ वा आदित्योर्यमार्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

मणामेवस्वेनभागधेयेनोपधावति स एवैनं सुवर्गं लोकं गमयत्यर्य
म्णा चरुं निर्वपेद्यः कामयेत दानकामा मे प्रजाः स्युरित्यसौ वा आदित्यो
र्यमा यः खलु वै ददाति सोऽर्यमार्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति
स एवा ॥१॥ स्मै दानकामाः प्रजाः करोति दानकामा अस्मै प्रजा भवं
त्यर्यम्णे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत स्वस्ति जनतामियामित्यसौ वा आदि
त्योऽर्यमार्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं तद्गमयति यत्र
जिगमिषतीन्द्रो वै देवानामानुजावर आसीत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा
एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं ॥ निरवपत्तेनैवैनमग्रं देवतानां
पर्यणयद्बुध्नवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये अकरोद्बुध्नादेवैनमग्रं पर्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

पायघाराजन्यअनुजावरस्यात्तस्मा एतमैन्द्रमानुष्टकमेकादशकपा
लं निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं मध्यं समाना
39 नां परिणयति बुध्नवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये न वतो बुध्नादेवैनमग्रं
॥३॥ परिणयत्यानुष्टकौ न वत्यषाह्येतस्य देवताया आनुजावरः समृध्यै
यो ब्राह्मण आनुजावरः स्यात्तस्मा एतं बार्हस्पत्यमानुष्टकं चरुं निर्वपेद्बृ
हस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं मध्यं समानानां परि
श्री ४ णयति बुध्नवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये न वतो बुध्नादेवैनमग्रं परिण ३९
यत्यानुष्टकौ न वत्यषा ह्येतस्य देवताया आनुजावरः समृध्यै ॥४॥ एवानि
र्ऋषभमेतस्य चत्वारि ॥४॥ प्रजापतेः त्रयस्त्रिंशद्दुहितर आसंताः सो
माय राज्ञे ददात्तासां रोहिणीमुपेत्ताईर्ष्यन्नितराः पुनरगच्छंता अन्वैत्ता पु

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नयंयाचतताअस्मैनपुनरददात्सोऽब्रवीदृतममीष्वयथासमावच्छउपैष्याम्य
थतेपुनर्दास्यामीतिसऋतमामीत्ताअस्मैपुनरददात्तासांरोहिणीमे
वोपैत्।।।तंयक्ष्मआर्छद्राजानंयक्ष्मआरदितितद्राजयक्ष्मस्यजन्मयत्पा
पीयानभवत्तत्पापयक्ष्मस्ययज्जायाभ्योऽविंदत्तज्जायेन्यस्ययएवमेतेषां
यक्ष्माणांजन्मवेदनैनमेतेयक्ष्माविंदंतिसएताएवनमस्यन्नुपाधावत्ता
अब्रुवन्वरंवृणामहैसमावच्छएवनउपायइतितस्माएतं।।२।।आदित्यंचरुं
निरवपंतेनैवैनंपापात्स्रामादमुंचन्यःपापयक्ष्मगृहीतःस्यात्तस्माएतमा
दित्यंचरुंनिर्वपेदादित्यानेवस्वेनभागधेयेनोपधावतितएवैनंपापात्स्रा
मान्मुंचंत्यमावास्यायांनिर्वपेदमुमेवैनमाप्यायमानमन्वाप्याययतिन
वोनवोभवतिजायमानइतिपुरोनुवाक्याभवत्यायुरेवास्मिन्दधाति

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ममानुसूमं ... श्री पातम०

यमादित्या अ८ श्रीमाप्यायपंतीति याज्यैवै नमेतयप्यायय ति॥ ३॥ एवोपैतम

40 स्मिंत्रयोदशात्र॥५॥ ॥प्रजापतिर्दं च भ्यो न्नाघंव्यादिता सो ब्रवी धेदि

मांल्लोकानभ्यतिसिच्यातेतन्ममासदिति तदिमां लोकानभ्यत्य [redacted] इं८ रिश्यते

राजानमिंद्र मधिराजमिंद्र८ स्वराजानं न तो वै स इमांल्लोकानस्त्रेधादुहत्ते

त्रिधातोस्त्रिधातुत्वं यं कामयेतान्नादः स्यादिति तस्मा एतं त्रिधातुं निर्वपेदिंद्रा

यराज्ञे पुरोडाशं॥ ६॥ एकादशकपालमिंद्रायाधिराजायेंद्राय स्वराज्ञेयंवा ४०

श्री।४। इंद्रो राजायमिंद्रोधिराजोसाविंद्रः स्वराडिमानेव लोकान्स्वेन भागधेयेनोप

धावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छंत्यन्नाद एव भवति यथा वत्सेन प्रत्तां गां दुह

एवमेवेमांल्लोकान्प्रत्तान्काममन्नं दुह उत्तानेषु कपालेष्वधिश्रयत्ययातया

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

यामत्याय च यः पुरोडाशो भवति च य इमे लोका एषां लोकानामाप्त्या उत्तर उत्तरो
ज्यायान्भवत्येवमिव हीमे लोकाः समृद्ध्यै सर्वेषामभिगमयन्नवद्यत्यछंबट्कारं
व्यत्यासमन्वाहानिर्दाहाय ॥२॥ पुरोडाशं च यः षड्विंशतिश्च ॥६॥ ॥७॥ देवा
सुरास्संयत्ता आसंतान्देवानसुरा अजयंते देवाः पराजिग्याना असुराणां वैश्यमु ज४
पायंस्तेभ्य इंद्रियं वीर्यमपाक्रामत्तदिंद्रो चायत्तदन्वपाक्रामत्तदवरुधं नाशक्नोत
दस्माद्ध्यर्ध्यचित्स प्रजापतिमुपाधावत्समेतया सर्वपृष्ठयायाजयत्तयैवास्मि
न्निंद्रियं वीर्यमदधाद्य इंद्रियकामः ॥१॥ वीर्यकामः स्यात्तमेतया सर्वपृष्ठया याजये ज३
देता एव देवताः स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मिन्निंद्रियं वीर्यं दधति यदिंद्रा
य राथंतराय निर्वपति यदेवाग्नेस्तेजस्तदेवावरुंधे यदिंद्राय बार्हताय यदेवेंद्रस्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

41

तेजस्तेपदेवावनुं चेपयदिंद्रायवैनुं पा×

तेजस्तदेवावचुंधेयदिंद्रायवैन्रपाययद्वः सवितुः स्तेजस्तन्न॥२॥एवावचुंधेयदिं
द्रायवैराज्ञाययदेवधातुः स्तेजस्तेदेवावरुंधेयदिंद्रायवाक्रवाययदेवमरुतांते
जस्तदेवावरुंधेयदिंद्रायरेवतायययदेवबृहस्पतेस्तेजस्तदेवावचुंधस्तावंतिवे
तेजांसितान्येवावचुंधतन्नानष्टुकपालंघिघिश्रंयस्ययातयामवायद्वादशकपा
लःपुरोडाशः॥३॥न्नवंतिवैष्वदेवत्यायसमंतंपर्यव घतिसमंतमवाडियंवीर्यं
श्रीः॥ यजमानेदधातिव्यस्यासमन्वाहानिर्दहायश्चत्रापशोवृह्लिबेस्तः सादक्षिणा ४१
वृषत्वायतयेवपजेतानिरास्यमानरनाथेद्राअस्यदेवताअन्नमदंत्यदेव
वेवास्यमनुष्याः॥४॥ इन्द्रियकामः सवितुस्तेजस्तामुनाशोवहाविःशद्य॥६॥
यजनोवैकोपायश्चानुनिंतंजानकिंचद्रुवेन्यमुयाशस्मात्तामिद्विनिवचप

...प्रास्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

दग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालं सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडा
शमष्टाकपालं तयैवास्मिं चक्षुर्दधात्यश्चक्षुष्कामस्यास्मा एतामिष्टिं निर्व
पेदग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालं सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडा
शमष्टाकपालमग्नेर्वै चक्षुषा मनुष्या वि॥ ७॥ पश्यन्ति सूर्यस्य देवा अग्निं चै
व सूर्यं च स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिं चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव भवति
यदाग्नेयौ भवतश्चक्षुषी एवास्मिं तत्प्रतिदधाति यत्सौर्यो नासिकां तेनाभितः सौ
र्यमाग्नेयौ भवतस्तस्मादभितो नासिकां चक्षुषी तस्मान्नासिकया चक्षुषी विधृ
ते समानी याज्यानुवाक्ये भवतः समानं हि चक्षुः समृद्ध्या उदु त्यं जातवेदस
ं सप्त त्वा हरितो रथे चित्रं देवानामुदगादनीकमिति पिण्डान्प्रयच्छति चक्षुरेवास्मै

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

५ता

४२

अयच्छतियद्देवतस्यतत्॥३॥विह्यच्छाविट्ऽश्चातिश्च॥८॥ ॥ध्रुवोसिध्रुवो
हं॰सजातेषुभूयासंधीरश्चेत्तावसुविध्रुवोसिध्रुवोहं॰सजातेषुभूयासमु
ग्रश्चेत्तावसुविध्रुवोहं॰सजातेषुभूयासमभिद्रश्चेत्तावसुविदामनमेस्याम
सिध्रुवो३ नस्यदेवायसजाताःकुमायासमनसःस्तानहंकामयेहृदातेमांकामयंतांहृदा
तान्मआमनसःकृधिस्वाहामनमसि॥१॥आमनस्यदेवायास्त्रियःसमनसः
स्ताअहंकामयेहृदातांमांकामयंतांहृदानामआमनसःकृधिस्वाहावैश्वदेवी
श्री:८॥ ऽसांग्रहणीनिर्वपद्ग्रामकामोवैश्वदेवावैसजाताविश्वानेवदेवान्स्वेनभागधे ८२
येनोपधावतितएवास्मैसजातान्प्रयच्छंतियाम्येवभवतिसांग्रहणीभवति
मनोग्रहणंवैसंग्रहणंमनएवसजातानां॥२॥ग्रह्णातिध्रुवोसिध्रुवोहं॰सजाते

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

भुभुवासमितिपरिधीन्पविदधात्याग्निपमेवेतामाधारस्तत्रोधारेतदेवसर्वं
ऽःसंज्ञातेघ्राघिनेवतियस्येवंविदुषएतेपरिधयःपरिधीयंतआमनमस्यामं
नस्यदेवाहुतितिस्त्रआहुतीर्जुहोत्यनावेंतोवेसज्ञातायमहोतायेहुलुकाया
स्त्रियःस्तानेवावरुंधतेएनमवरुद्धानुपतिष्ठंते॥७॥ स्वाहामनमसिसज्ञाता
नाऽरुंधपंचच॥८॥ ॥यत्नवमेतन्नवनीतमनवधेदसर्पत्तत्सर्पिरनव
धदघ्रियततद्घृतमनवदाधिनोप्राणोसितस्यतेदत्तांययोःप्राणोसिस्वाहेंद्र
स्यप्राणोसितस्यतेददातुयस्यप्राणोसिस्वाहामित्रावरुणयोःप्राणोसितस्य
तेदत्तांययोःप्राणोसिस्वाहाविश्वेषांदेवानांप्राणोसि॥१॥तस्यतेददतु
येषांप्राणोसिस्वाहाघृतस्यधारामम्रुतपंथामिंद्रप्रदत्तांप्रयतांमरुद्भिः।

नां २

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नत्वा विष्णुः पर्यपश्यत्क्षवेडा गच्येयय तु ॥ पावमानेन त्वा स्तोमेन गायत्रस्य वर्त
न्या पाटं शार्वीर्येण देवस्त्वा सविता त्स्ट ऊत्कुञ्जी वात वञ्जी वनस्पायपट्टद्दस्थंतय
यास्त्वा स्तोमेन त्रिष्टुभा वर्तन्या शुक्रस्य वीर्येण देवस्त्वा सविता तु ॥ २ ॥ स्टऊनु
ञ्जी वात वञ्जी नस्पायाग्नेस्त्वा मात्रया जगत्यै वर्तन्या पञ्चयणस्य वीर्येण
देवस्त्वा सविता त्स्ट ऊत्कुञ्जी वात वञ्जी वनस्पायाउ मम ग्न आयुष वर्चसं स कधि
प्रियं स्त्वेतो वरुणसोम राजन्तु । मातवास्मा अदितेशर्म यच्छ विश्वेदेवा ऊय
श्री: ॥ दृष्टिर्यथासत । अग्निरायुष्मान्स वनस्पतिभिरायुष्मानेन त्वायुषायुष्मंतं ४३
करामि सोम आयुष्मान्त्स ऊषधीभिर्यज्ञ आयुष्मान्स दक्षिणाभिर्ब्रह्मा
युष्मन्त ब्राह्मणैर्यायुष्मद्देवा आयुष्मंतस्ते मृतेन पितर आयुष्मन्तस्स्वध
© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

यायुष्मंतस्तेनत्वायुषायुष्मंतंकरोमि॥३॥ विश्वेषांदेवानांप्राणोसित्रिष्टुभा
वर्तन्यासिशुक्रस्यवीर्येणादेवस्त्वासविताप्रसोमआयुष्मान्यंचवित्ःइतिरुद्र॥७॥ ५॥
अग्निंवाएतस्यशरीरंगच्छतिसोमंरसोवरुणएनंवरुणपाशेनगृह्णाति
सरस्वतींवागग्नाविष्णूआत्मायस्यज्योगामयतियोज्योगामयावीस्याद्यो
वाकामयतसर्वमायुर्यामितितस्माएतामिष्टिंनिर्वपदाग्नेयमष्टाकपालःं
सौम्यंचरुंवारुणंदशाकपालंसारस्वतंचरुमाग्नावैष्णवमेकादशाकपा
लमग्नेरेवास्यशरीरंनिष्क्रीणातिसोमाद्रसं॥ ॥वारुणेनैवनंवरुणपा
शान्मुंचतिसारस्वतेनवाचंदधात्यग्निःसर्वादेवताविष्णुर्यज्ञोदेवताभिरेवै
नंयज्ञेनचभिषज्यत्युतयदितासुर्भवतिजीवत्येवयन्नवमेगन्नवनीतमन्व
वदित्याज्यमवहतेतद्रूपमेवास्यैतन्महिमानंव्याचष्टेऽश्विनोःप्राणासीत्यादा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

५५

ग्निर्वैदेवानां॥२॥ त्रिषडानाभ्यामेवास्मिन्नेषडंकेशांतीडुस्यप्राणासी
त्याहरूडियमेवास्मिंन्नेतेनदधातिमित्रावरुणयोःप्राणापाणासीत्याहरूप्राणा
पानावेवास्मिंन्नेतेनदधातिविश्वेषांदेवानांप्राणोसीत्याहरूवीर्यमेवास्मि
घृ० ४ न्नेतेनदधातितस्यधारामनुमन्नस्यपंथामित्याहरूयथायजुरेवैतस्याभाने
नत्वास्तोमनति॥३॥ आहरूप्राणमेवास्मिन्नेनदधेनधातिहृदहदूर्थंन्नरयोस्त्वा
स्तोमनेत्याहौजयवास्मिंन्नेतेनदधातिय गेरसामाभात्रयत्याहरूआत्मानमेवास्मिं
श्री०। न्नेतेनदधास्थीविडःपर्याद्कुर्योवंतरएवहविडःस्तरनंनिषद्यंतिब्रह्मणाहस्त ८८
मन्वारभ्यपर्योकुर्वेकधैवयजमानआयुर्दधातियद्देवनस्पतन्हविषपयाक्॥४॥
घृतंनिष्पिबत्यायुर्वैघृतममृतंहिरण्यममृतादेवायुर्निष्पिबतिशतमानं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

न्वतिश्शतायुः पुरुषः शतेंद्रिय आयुष्येवेंद्रिये प्रतितिष्ठत्यथो खलु यावतीः
समा एष्यन्मन्येत तावन्मानं स्यात्समृध्या इमम् अग्न आयुषे वर्चसे कृधीत्या
हायुरेवास्मिन्वर्चो दधाति विश्वे देवा यद्दाष्ठिर्यथास दित्या रुद्र यद्दाष्ठि
वेनं क यास्याग्न यायुष्मानिति हस्तं गृह्णा॰ ॰ते देवा आयुष्मंतस्त एवा
स्मिन्नायुर्दधति सर्वमायुरेति ॥५॥ रसं देवानाट· सोमेनति हिरण्याद
सदिति हृगाविश्वातिष्ठ ॥११॥ प्रजापति॰ वरुणायाश्वमनयत्स स्वां देवता
मार्छत्स पर्यदीर्यत स एतं वारुणं चतुष्कपालमपश्यत्तं निरवपत्ततो वै स व
रुणपाशादमुच्यत वरुणो वा एतं गृह्णाति योऽश्वं प्रतिगृह्णाति यावतोऽश्वान् प्र
तिगृह्णीयात्तावतो वारुणांश्चतुष्कपालान्निर्वपेद्वरुणमेव स्वेन भागधेये

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नोपधावति स एवैनं वरुणपाशान्मुंचति ॥१॥ चतुष्कपालो भवति चतु
45 ष्पाद्ध्यश्वः सन्थ्यारेकमतिरिक्तं निर्वपेद्धमेव प्रतियाहि ह्रीन्भवति यं वाध्याति
तस्मादेव वरुणपाशान्मुञ्चत्यनेन यमपरं प्रतिग्राही स्यात्सौर्यमेककपा
लमनु निर्वपेदमुमेवादित्यमुत्तारं कुरुतेपोवभृथमवैत्यप्सु वै वरुणः
साक्षादेव वरुणमवयजतेऽपोनप्त्रीयं चरुं पुनरेत्य निर्वपेदप्सुयो
निर्वा अश्वः स्वामेवैनं योनिं गमयति स एनं शान्त उपतिष्ठते ॥२॥ मुंचति
श्री ३१ चरुं सप्तदशाच ॥१२॥ ॥ यो वामिंद्रावरुणायतव्यां स्रामस्तयेममं ४५
हसो मुंचतं यो वामिंद्रावरुणा सहस्या यज्ञस्यानेजस्यानंस्तयेममं
हसो मुंचतं यो वामिंद्रावरुणावग्नौ स्रामस्तं वामेतेनाव यजे यो वामिंद्रा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वरुणाद्विपात्सुपशुषुचतुष्पात्सुगोष्ठेगृहेष्वप्स्वोषधीषुवनस्पतिषुस्वा
मस्त्वावामनेनावयजइंद्रोवाएतस्या।।इंद्रियेणापक्रामतिवरुणएनं
वरुणपाशेनगृह्णातियःपाप्मनागृहीतोभवतियःपाप्मनागृहीतस्या
तस्माएतामैंद्रावरुणींपयस्यांनिर्वपेदिंद्रएवास्मिन्निंद्रियंदधाति
वरुणएनंवरुणपाशान्मुंचतिपयस्याभवतिपयोहिवाएतस्मादप
क्रामत्यथैषपाप्मनागृहीतोयत्पयस्याभवतिपयएवास्मिंस्तयादधाति
पयस्यायां।।२।।पुरोडाशमवदधात्यात्मंन्वंतमेवैनंकरोत्यथोआय
तनवंतमेवचतुर्धाव्यूहतिदिक्ष्वेवप्रतितिष्ठतिपुनःसमूहतिदिग्भ्यएवा
स्मैठेषडांकरोतिसमूह्यावद्यतियथाविदुर्निष्ठंततितादृगेवतद्योवामिंद्रा
वरुणाबमैनोस्वामस्तंवामेतेनावयजइत्याहद्वैरेष्याएवैनंपातियोवामिंद्रा
© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वरुणाद्दिषाऽस्नुपश्चुश्रुस्तामसंयामेन तेनाव यज इत्यौ हैतावती वो अप औ

षधयो वनस्पतयः अजाः पशावन्नुपजीवनीयास्तौ रवास्मै वरुणपाशान्मु

46 ञ्चति ॥३॥ एतस्य पयस्यायां पाति पृश्निः इति ॥१३॥ ॥स प्रत्न

वंनि काव्येद्रंवो विश्वतनस्य योद्गं नवः । तन्न साम विश्वेतानश्वारा उन्नचा

यतः । नारिष्ये तावतः सखा । याते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वो ष

श्रीः धीष्वप्सु । तेभिर्नौ विश्वैः सुमना अहेडन्नु याजन्नु सोम प्रति हव्या गृ ८५

भाय । अग्नीषोमा सवेदसा सहूती वनतं गिरः । सं देवत्रा बभूवथुः । सुर्वा ॥

एतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तं । युवं सिंधूंरभिशस्ते

रवद्यादग्नीषोमावमुंचतं गृभीतान् । अग्नीषोमाविमं सु मे शृणुतं वृ

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

षणा हवं। प्रतिस्कूका निहृयेतं कवतं दाशुषेमयः।। आन्यंदिवोमातरिश्वा
जभारामथ्नादन्यंपरिश्येनोअद्रेः। अग्नीषोमाब्रह्मणा वावृधानोरुं
यज्ञायचक्रथुरुलोकं। अग्नीषोमाहविषः प्रस्थितस्यवीतं।।२।। हर्यतं वृषणा
जुषेथां। सुशर्माणास्ववसाहिभूतमथाधत्तं यजमानाय शं योः।। आप्याय
स्वसंते।। गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमं।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनश्शृण्वंन्नूतिभिः सीदसादनं। सइज्जनेन
सविशासजन्मनासपुत्रैर्वाजं भरते धनानृभिः। देवानां यः पितरमाविवास
ति।।३।। श्रद्धामनाहविषाब्रह्मणस्पतिं। स सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलंरु
रोजफलिगंरवेण। बृहस्पतिरुस्रियाहव्यसूदः कनिक्रदद्वावशतीरुदाजत्।

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

57

मरुतो यद्ववादिवो यावद्याम ॥ अयमायाति वृषभस्तुविष्मा दाता वसूनां पुरुहू
तो अर्हन् । सहस्राक्षो गोत्रभिद्वज्रबाहुरस्मासु देवो द्रविणं दधातु ॥ यत्ते यम
न्वद्देवो देवयाना पंथानः ॥ ४ ॥ याजं दिव आचरंति तेभिर्नो देव मदिशर्म यच्छ
शंनरेषिद्विपदे शं चतुष्पदे । बुध्नादग्रमंगिरोभिर्गृणानो विपर्वतस्य दृंहि
तान्यरन् । रुजो रोधांसि कृत्रिमाण्येषां सोमस्य तामद इंद्रश्चकार । बुध्ना
दग्रेण विमिमायमानैर्वज्रेण खान्यतृणन्नदीनां । वृथासृजत् पथिभिर्दीर्घया ६
स्तो॰१॥ थैः सोमस्य तामद इंद्रश्चकार ॥ ५ ॥ प्रयोजज्ञे विद्वाँ अस्य बंधुं विश्वानि देवो ज
निमा विवक्ति । ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचादुच्चा स्वधयाभित्रतस्थौ ॥ म
हान्मही अस्तभायद्विजातो द्यां सद्म पार्थिवं च रजः ॥ सबुध्नादाष्ट जनुषाभ्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

यंबृहस्पतिर्देवतानायस्पसंप्राह् ॥ वृष्णाय्यो अग्नमभ्यप्योऽसाद्बृहस्पतिमा
विवासंतिदेवाः ॥ जिनहूलंविष्णु ॥ दृद्दयीति कानिकदस्तुवनपाडिगाय्या ॥ ६ ॥
सुवंवीतमाविवासंतिपंथानादीर्घयाय सोमस्यतामदं इन्द्रकायदेवा
नवचा ॥ ७ ॥ ॥ आदित्यायादेवायैप्तत्यादेवावेसयमसतायैमा
प्रजापतेस्यययाश्चिरेः मात्रजापतिर्देवेभ्यांन्नादं देवासुयास्तान्वजेनाक्रव
सियन्तवमेदग्निवे प्रजापतिर्वरुणायपाया ॥ मिंद्रावरुणासप्रवज्रंतुदे ॥
आदित्येभ्यः चरुं ... नकामायवावरुंधेग्निंवैसप्रत्तवषट् पंचाशत् ॥
॥ हरिःॐ ॥ ॐ ॥ देवामनुष्याः पितरस्तेन्यतआसन्नसुरा रक्षांसिपिशाचा
स्तेन्यतस्तेषांदेवानामुतयदल्पंलोहितमकुर्वन्त द्रक्षांसिरात्रीभिरसुभ्नंना

T.S.
2,4
complete

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

48

स्सृष्टान्मृतानग्निर्व्याच्छत्तद्देवा अविदुर्यो वै नायं म्रियते रक्षांसि वा इमं घ्नं
न्तीति ते रक्षांस्युपामंत्रयंत तान्यब्रुवन्वरं वृणामहै यत् ॥१॥ असुरांज
याम तन्नः सहासदिति ततो वै देवा असुरानजयंतसुरांजित्वा रक्षांस्य
पानुदंत तानि रक्षांस्यनृतमकर्तेति समंतं देवान्पर्यविशंस्ते देवा अग्ना
वनाथंत तेग्नये प्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपन्नग्नये विबाधवते
ग्नये प्रतीकवते यदग्नये प्रवते निरवपन्यान्येव पुरस्ताद्रक्षांसि ॥२॥ आ ७९
श्री:७१ संतानि तेन प्राणुदंत यदग्नये विबाधवते यान्येवाभितो रक्षांस्यासंता
नि तेन व्यबाधंत यदग्नये प्रतीकवते यान्येव पश्चाद्रक्षांस्यासंतानि तेना
पानुदंत ततो देवा अभवन्परासुरा यो भ्रातृव्यवान्स्यात्स स्पर्धमानस्तयथा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

यजेताग्नये प्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदग्नये विबाधवते ॥ अग्नये
प्रतीकवते यदग्नये प्रवते निर्वपति य एवास्माच्छ्रेयान्भ्रातृव्यस्तेन प्रणुदते
यदग्नये विबाधवते य एवैनं नसदृक्तेनैनं विबाधते यदग्नये प्रतीकवते य ए
वास्मात्पापीयांस्तेनैनापनुदते प्रश्रेयांसं भ्रातृव्यं नुदते नि सदृक्षं का
ति नैनं पापीयानाप्नोति य एवं विद्वानेतया यजते ॥४॥ दूणाम हर्यं यापु
रोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदग्नये विबाधवत एवं चत्वारि च ॥५॥ देवासुराः संयत्ता
आसंस्ते देवा अब्रुवन्या नो वीर्यावत्तमः स्तनूस्तामनु समारभामहा इति त इन्द्रमब्रु
वंस्त्वं वै नो वीर्यावत्त मोऽसि त्वामनु समारभामहा इति त इन्द्रमब्रुवंस्त्वं वै नो वीर्यावत्त
मोऽसि त्वामनु समारभामहा इति सोऽब्रवीत्तिस्रो म इमाः स्तनुवो वीर्यावतीस्ताः

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

प्राणीनाथ्यासु यानान्नि न विषयेति तावेन्द्र हीत्यब्रुवन्नि पमं ह्रासु गीर्यं विमृध
49 याभिं ड्रियावती ॥ ॥ इत्यब्रवीत्तइंड्रायाटं हो मुच पुरोडाशमेकादशकपा
लं निर्वपान्निंड्रा पवमृधायेंड्राय इंड्रियावते यदी ड्रायाटःहो मुचानिर्व
प४ पंनटःहस्र वतनाऊंच्यंतोदिंड्रायवेमृधाय मृध एवतेनापाघ्नतयदिंड्रा
यंड्रियवतेइंड्रियमेवतेनात्मन्नदधत्ताचरास्त्रिरः शाक्तकपालं पुरोडाशंनि
पवपंचयास्त्रिरःशाहूदेवतास्ताइंड्रआत्मन्ननुसमारंयन्नेफ्तरा ॥२॥ तांवा
श्री॰॥ वदेवा विजितिमुत्तमामसुरैर्व्यजयन्त ॥ यांरव्यवांह्स्यास्स स्पर्द्धमानएत ४॰
यहसा यजतैंड्रायाटःहामुचपुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदिंड्रायव
मृधायेंड्रायेंड्रियावतेटःसावारबाहंलीतायस्मा ध्रुयान्नात्त्वायेपेयदिंड्रा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

पाट: देवेभ्यो निर्वपत्यै हस्तस्वतेनमुच्यतेम्भावारषोत्रिषंण्णोय
स्मात्सुरावतः श्रयानुतारु अभ्वातव्याय यदिंद्राय वेन्धायस्तेघ
स्वतेन वताय यदिंद्रायेंद्रियावतइंद्रियमेवतेनात्मंधत्ते त्रयास्विऽं द्रा
कः निर्वपा डारोनिर्वपति त्रयास्विरः द्रहैदेवतास्तोआत्मंन्तु सम
स्मै हस्तस्व सावारषाविद्धिनितोमच्छियरवं विद्वानेतयच्यायजनेत
इंद्रस्वतइंद्र चिद्विशितिभ्रातव्यंणा विजयते ॥४॥ इंद्रियावतीसमानेने कांन
वपंः ज्ञा ॥ ६॥२॥ देवासुराः संयत्ता आसंतेषांगायत्र्योजोबलमिं
द्रियंवीर्यंप्रजांपशून्संगृह्यादायापक्रम्यातिष्ठत्तेमन्यंतयतरान्वाइ
यमुपावर्त्स्यतितइदंभविष्यंतीति तांव्यंह्वयंतविश्वकर्मं निति देवादाभी

[illegible]सानान्यतनया ऽश्वनोपावर्त्तततेनदेवारतघ्नऊयपश्यंनाऽजोसि
बलमसि॥१॥भ्राजोसिदेवानांधामनामासिविश्वमसिविश्वा
[illegible]सिसर्वायुरभिभूरितिवावदेवा असुराणामोजोबलमिंद्रि
[illegible]नटः [illegible] पश्नन्हंजत [illegible] यज्ञायच्यपक्रम्यातिष्ठत्तस्मादेतांगायत्री॥तो
[illegible]डियंतेऽ [illegible] गायत्रीसंवत्सरोवतदपक्रम्यातिष्ठद्यदेतयादेवा
[illegible]यपंत्रयीस [illegible] मिंद्रियंवीर्यं॥२॥प्रजांपश्नन्हंजततस्मादेताः
श्री०॥ सं [illegible] विजि [illegible] कु [illegible] त्वयवांस्यात्सस्यहमानरतयष्ठायजेताग्न ५०
यस [illegible] तेवं [illegible] मष्टाकपालंनिर्वपेच्छतमासेनमेतेनयज्ञ
घाति [illegible] मिंद्रियंवीर्यंप्रजांपशु [illegible] त्वयस्यहंजू [illegible] वसा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

स्मनापया [illegible] न्नवेत्यवति ॥ ३ ॥ बलमस्यतपादेवाअस्मुयाणामोऽ
बच्छमीं [illegible] निधं [illegible] चापिठ इाज्ञ ॥ ३ ॥ प्रजापतिः प्रजाअसृजततोऽ
स्मात् [illegible] पद [illegible] यच्चावसंततागमुडदतिष्ठत्ता बृहस्पतिश्चान्व
वैत [illegible] त्वंपुन [illegible] त नयाद्या प्रतिष्ठां न्यथाद्या प्रजाउपावस्यंती
तित [illegible] यतेभ्य [illegible] जापतिं प्रजाउपावर्त्तत यः प्रजाकामस्यात्तस्मा एतं
[illegible] निर्वपेत्प्रजापतिं ॥ १ ॥ एव स्वेन भागधेयेनोपधाव
[illegible] मामे [illegible] प्रजां प्रजनयति प्रजापतिः पशूनसृजत तस्मात्सृष्टाः परां
[illegible] यच्चावसंततापमुडदतिष्ठत्तान्पूषा चान्ववैताः सोऽब्रवीद
[illegible] प्रतिष्ठाथ वा पशवउपावस्यंतीति मां प्रतिष्ठेति सोमाब्रवीन्म
[illegible] मा [illegible] कृष पच्यामि स्मुभोवां प्रतिष्ठानीत्यब्रवीत्तोऽप्रातिष्ठत्ततावै प्र

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ऽवरुपावर्त्तन्तस्मः पशुकामस्यावस्मारन्तं सोमापौष्णं च-
रुं निर्वपेत्सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै प-
शून्प्रजनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै
रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयति ॥ ३ ॥ वैपप्रजापतिं वेदद्धातृपूषाणीपि
च ॥ ४ ॥ अग्ने गोभिर्न आ गहीन्दो पुष्ट्या जुषस्व नः । इन्द्रो धर्त्ता गृहेषु नः ।
सविता यः सहस्रियः स नो गृहेषु रारणत् ॥ आ पूषा एत्वा वसु । धाता दद-
श्री:० ॥ (तु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः । स नः पूर्णेन वावनत् । त्वष्टा यो वृषभो वृ- ५१
षा स नो गृहेषु रारणत् । सहस्रेणायुतेन च । येन देवा अमृतं । १ । दीर्घं श्र-
वो दिव्यैरयन्त । रायस्पोषममस्मा ॥ ध्वं गवां कुल्मिं जीवस आयुवस्चा । अ

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

उद्गोदिव्यस्यनोदही शानो विस्रजाहीतं । यदेवादिंविभागायं तपिस्त
भागायपृथिविभागाः । तदुमंयज्ञमवंतुनइदंक्सत्रमाविशंकुतइदंक्स
मक्लुविविशंतु ॥ २ ॥ यंनिरवाविश्मातिष्ठ ॥ ७ ॥ ८ मारुतमसिमरुतामो
जङ्तिष्ठ ख्लंवासःकल्पत्संपविधनरतदृष्टस्येरपटःसचूपए वर्षत्वाप
जन्यंवर्षयतिरभयतभरुतःस्यनमापिनामितिपर्याद्वातंप्रतिमीवाति
पुरावातमवजनयतिवर्षस्यावरुध्यैवातनामानिजुहोतिवायुर्वैवृष्ट्या
ईशेवैवायुमवस्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवास्मैपर्जन्यंवर्ष —
श्री॰ ॥ ७१ ॥ ष्टा ॥ १ ॥ जुहोतिचतस्रोवेदिशश्चतस्रोवांतरदिशोदिग्भ्यएव ॰ वर्षंप्राच्या
प्रच्यावयतिकृष्णाजिनेसंयौतिहविर्वाकृष्णंतदेवाद्गिसंयौत्यधः ॥ १ ॥ दीर्घ ॰
नामघमानानातः शीर्षोणिपरापतंतेस्वर्डैराजन्नवंतेषांरसोघो

रीरुदती:सुफेना:।मित्रभृत:क्षत्रभृत:सुराष्ट्रा इह मावत।हस्तो अश्व
संदानमसि वृष्ण्यं वापनह्यामि॥२॥ प्राणे राष्ट्रहृचि॥ वारिदं व ववास्मप
52 देवावसव्या अग्ने सोमसूर्या देवा:शर्मण्य मित्रावरुणार्यमन् वास्मे
पीतया पांनपादा उरुमन्नुं त नद्वादनोदधिं जिंतदिव:पर्जन्या दंतरिक्ष:
त्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ण्यावत।दिवाचित्तम:कृण्वंति पर्जन्येनोदवाहेन।पृ
थिवीं यद्व्युंदंति।आ यं नर:सुदानवो ददाशुषे दिव:कोशमचुच्यवु:।वि
पर्जन्या:सृजंति रोदसी अनु धन्वना यंति॥९॥ वृष्टय:।उदीरयथा मरुत: 42
समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा पुरीषिण:।न वो दस्रा उप दस्यंति धेनव:
शुभं यातामनु रथा अवृत्सत।सृजा वृष्टिं दिव आद्भि:समुद्रं पृण।अब्जा
असि प्रथमजा बलमसि समुद्रियं।उन्नंभय पृथिवीं भिंधी दं दिव्यं नभ:॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वृष्टिमिच्छन्नियदिवर्षेन्नावत्येवहोतव्यंयदिनवर्षेच्छ्वोभूतेहविर्निर्वपेदहोरात्रे
वैमित्रावरुणायहोरात्राभ्यांखलुवैपर्जन्योवर्षतिनक्तंवाहिदिवावावर्षति
मित्रावरुणावेवस्वेनभागधेयेनोपधावतितावेवास्मै॥१॥अहोरात्राभ्यां
पर्जन्यंवर्षयतोग्नयेधामच्छदेपुरोडाशमष्टाकपालंनिर्वपेन्मारुतꣳसप्त
कपालꣳसौर्यमेककपालमग्निर्वाइतोवृष्टिमुदीरयतिमरुतःसृष्टांनयं
तियदाखलुवाअसावादित्योन्यङ्रश्मिभिःपर्यावर्ततेथवर्षतिधामच्छदिव
श्रीः खलुवैभूत्वावर्षत्येतावैदेवतावृष्ट्याईशतेताएवस्वेनभागधेयेनोपधा
वतिताः॥२॥एवास्मैपर्जन्यंवर्षयन्त्युतावर्षिष्यन्वर्षत्येवसृष्टांवृष्टिंदि
व्याश्चाद्भिःसमुद्रंपृणेत्याहेमाश्चैवामूश्चापःसमर्धयत्यथोआग्नेयवाम

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

पतत्राणिकरीराण्यन्नवंसौम्यानिवैकरीराणिसौम्याखलुवाआहुतिर्दि
वोवृष्टिंच्यावयतियत्करीराणिभवंति॥२॥सौम्ययैवाहुत्यादिवोवृष्टि
मवरुंधेमधुषासंयौत्यपांवाएषओषधीनांरसोयन्मधुअद्भ्यएवौष
धीभ्योवर्षंच्यावयत्यथोअद्भ्यएवौषधीभ्योवृष्टिंनिनयतिमांदावाशाइतिसंयौ
तिनामधेयैर्वैनाअच्छैत्यथायथाब्रूयादसावेह्येवमेवैनानामधे
यैरा॥३॥च्यावयतिवृष्णोअश्वस्यसंदानमसिवृष्ट्यैत्वोपनह्यामीत्या ५३
हवृषावाअश्वोवृषापर्जन्यःकृष्णइवखलुवैभूत्वावर्षतिरूपेणैवैनंसम
र्धयतिवर्षस्यावरुद्ध्यै॥४॥अष्टौभवंतिनामधेयैरेकान्नत्रिंशद्राज्ञा॥५॥ ॥६॥
द्वावसव्यादेवाःशार्मण्यादेवाःसपीतयइत्याबध्नातिदेवत्रात्रिवैनान्वव

53 २

वीर्ययज्ञंप्रतिष्ठापयतिनानंगमयत्यग्नेत्रीनवाजिनात्रीषधस्छुतित्रिव
स्यापरिदधातिसचपत्नायसर्वोवाएषयज्ञायच्छ्रधातवीर्यंकामायका
मायप्रयुज्यतेसर्वेभ्योह्रिकामेभ्यायज्ञःप्रयुज्यतेच्छ्रधातवीर्येनयजतानि
वयस्सर्वोवे॥२॥एषयज्ञायच्छ्रधातवीर्यःसर्वेणोवेनंयज्ञेनाभिचवति
स्तृणुतएवेनमेनयेवयज्ञेनाभिचर्यमाणःसर्वोवाएषयज्ञायच्छ्रधातवी
र्यःसर्वेणैवयज्ञेनयजतेननमाभिर्यजस्तृणुतएनयेवयज्ञेनसहस्रेणय
श्रीः० क्ष्यमाणःप्रजातमेवैनद्दीक्षतयेयजतसहस्रेणाजानांस्वैनंसम ५५
नांगच्छति॥३॥सःसहस्रेणयजेतप्रजापतिःखलुवैपशून्नविंदात्राह्म॥६॥ (ई)॥
धातवीर्येनैवास्यजतयएवंविद्वान्स्वधातवीर्येनपशुकामोभ्युयेवान्वदं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

53

रच्छेज्यस्त्या असिप्रथमज्ञा बलनानि सम्राड्डियमित्याल्पयथा आहुतिर्दि
डुं नं त्रयपृथिवीमिति च पर्णिहां क्रुद्धये पावा ओषधीनां वेष्टीं तदिवोहृष्टि
ष्टिना च्यावयति यद्द्यावादिविभागाहुति कल्पाडि नमवदनानी ... बोष
लोकाः प्रीता अभीष्टा नवंति ॥३॥ अस्मधावतितावारकविदंश्रातिष्ठ ॥छ॥
सर्वाणि छंदांसि तस्यामिश्यो मनयानीत्याद्य स्विष्टुभो वाऽतद्वीर्यं यत्
कुड्डब्लिहाजगत्ये यडुब्लिह कक्कुभावन्वाहृते नैव सर्वाणि छंदांसि तनु
चगायत्रीवारषां यद्बुष्णिहायानि च वार्ये ध्यक्षराणि चतुष्पाद्दवतेपश्च ५+
वोयथापुरोडाशो पुरोडाशौ ध्यनमेवतद्यहृत्यध्यक्षराणि यजुर्नराष्ट्रा ॥५॥
परिवृत्यादंतं यज्ञं गमयति त्रिष्टुभा परिदधाति इन्द्रियं वै वीर्यं त्रिष्टुभिन्द्रियस्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

देवयानःप्रजापतिःपशूनसृजततस्मा[illegible]नाल्पंडानजैनमुत्रपंसदृस्वंन
मतिदेवताभ्योवाएषआवृश्चतेयोयज्ञस्यर्द्धत्यकालेनयज्ञेनत्रैधातवीयेनयज्ञ
तसर्वोवाएषयज्ञः॥६॥यत्त्रैधातवीयःसर्वेणैवयज्ञेनयजतेनदेवताभ्यआवृ
श्चतेद्वादशकपालःपुरोडाशोभवतितत्त्रयश्चतुष्कपालास्त्रिष्षमृद्धत्वायत्रयः
पुरोडाशाभवंतित्रयइमेलोकाएषांलोकानामाप्त्याउत्तरउत्तरोज्यायान्भव
त्येवमिवहीमेलोकायवमयोमध्यएतद्वाअंतरिक्षस्यरूपंसमृध्यैसर्वेषा
मभिगमयन्नवद्यत्यछंबट्कारायहिरण्यंददातितेजएव॥७॥अवरुंधेतार्प्यंद
दातिपशूनेवावरुंधेधेनुंददात्याशिषएवावरुंधेसाम्नोवाएषवर्णोयद्धिरण्यं
[illegible]ंतार्प्यमुक्थामदानांधेनुरेतान्येवसर्वान्वर्णानवरुंधे॥८॥जगत्यानैव

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

56

प सर्वो वै गच्छति यज्ञः स्तेज एव चि८ःश्राय॥ ७।९१॥ त्वष्टा हतपुत्रोवीन्द्रꣳसो
ममाहरत्तस्मिन्निन्द्र उपहवमैच्छत तंनोपाह्वयत पुत्रं मेवधीरिति स यज्ञवे
शसंकृत्वा प्रासहा सोममपिबत्स यद्यज्ञस्य व्यशिष्यत तत्त्वष्टाहवनीयमुपप्र
वर्तयत्स्वाहेन्द्रशत्रुर्वर्धस्वेति स यावदूर्ध्वः पराविध्यति तावति स्वयमेव व्यच
मत यदि वा तावत्प्रवणं॥ ॥ आसीद्यदि वा तावदध्युपरासीत्स संभवन्नग्नी
षोमावभिसमभवत्स इषुमात्रमिषुमात्रं विष्वङ्ङवर्धत स इमाँल्लोकानवृ
श्रीः ९ णोद्यदिमाँल्लोकानवृणोत्तद्वृत्रस्य वृत्रत्वं तस्मादिन्द्रो बिभेदपि त्वष्टा तस्मै त्व ५८
ष्टा वज्रमसिञ्चत्तपो वै स वज्र आसीत्तमुद्यन्तुं नाशक्नोदथ वै तर्हि विष्णुः॥८॥
अन्या देवतासीत्सोब्रवीद्विष्णवेहीदमाहरिष्यावो येनायमिदमिति स विष्णुरा

६१

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

यात्मानंत्वपश्यत्पृथिव्यांतृतीयमंतरिक्षेतृतीयंदिवितृतीयमत्रिपयोवर्त्ती
ध्यन्तिनपश्यत्पृथिव्यांतृतीयमासीत्तेनेंद्रोवज्रमुदयच्छद्धिस्वनुस्थितःसो
ब्रवीन्मामप्रहार्यास्तिवाइदं॥३॥मयिवीर्यंतत्तेप्रदास्यामीतितदस्मैप्रायच्छ
त्तत्प्रत्यगृह्णाद्धामेतितद्विस्त्वेनिप्रायच्छत्तद्विष्णुःप्रत्यगृह्णाद्दस्मास्विं
द्रइंद्रियंदधावितियदंतरिक्षेतृतीयमासीत्तेनेंद्रोवज्रमुदयच्छद्विष्व
नुस्थितःसोब्रवीन्मामप्रहार्यास्तिवाइदं॥४॥मयिवीर्यंतत्तेप्रदास्यामीति
तदस्मैप्रायच्छत्तत्प्रत्यगृह्णाद्द्विर्माधाइतितद्विस्त्वेतिप्रायच्छत्तद्विष्णुःप्र
त्यगृह्णाद्दस्मास्विंद्रइंद्रियंदधावितियद्दिवितृतीयमासीत्तेनेंद्रोवज्रमु
दयच्छद्विष्वनुस्थितःसोब्रवीन्मामप्रहार्यैनाहं॥५॥इदमस्मितत्तेप्रदा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

57

स्यामीतिसोइत्यब्रवीत्संधांतुसंदधावहैत्वामेवप्रविशानीतियन्मांप्रवि
शेःकिंमाभुंज्याइत्यब्रवीत्त्वामेवेंधीयतवभोगायत्वांप्रविशेयमित्यब्रवीत्तं
वृत्रःप्राविशदुदरंवैवृत्रःक्षुत्खलुवैमनुष्यस्यभ्रातृव्योयः॥ ६ ॥ एवंवेद
हंतिक्षुधंभ्रातृव्यंतदस्मैप्रायच्छत्प्रत्यगृह्णात्त्रिर्माधाइतितद्द्विरवेतिप्रायच्छ
त्तद्द्विःप्रत्यगृह्णादस्माविंदुइंद्रियंदधाचितियत्त्रिःप्रायच्छत्त्रिःप्रत्यगृह्णा
त्त्रिधातोःत्रिधातुत्वंयद्द्विक्षुर्यन्वतिष्टतद्द्विरवेतिप्रायच्छत्तस्मादैंद्रावैष्णव
श्रीः ८ ष्टंहविर्भवतियद्वाइदंकिंचतदस्मैतत्प्रायच्छदृचःसामानियजूंषिसहस्रंवा ५७
अस्मैतत्प्रायच्छत्तस्मात्सहस्रदक्षिणा ॥ ७ ॥ प्रवणंविष्णुर्वाइदमिदमहंयाव
वत्येककाविटंनातिथ्या ॥ ६ ॥ १२ ॥ देवावैराजन्याज्जायमानादबिभयुस्तमंतर

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वसंतंदाम्नापोनं सयारषोपाञ्जोजायतयद्वाऽन्योयद्वायषोनपाञ्जोज
यतद्वत्राच्चूंऽस्थ्यरथंकामयेतराजन्यमनपाञ्जोजायेतद्वत्रान्तंऽस्थ्यवेदि
तितस्मा एतंमैंद्राबार्हस्पत्यंचरुंनिर्वपेदैंद्रोवैराजन्योब्रह्मबृहस्पतिर्ब्रह्म
णैवैनंदाम्नापोनं नन्मुंचतिहिरण्मयंदामदक्षिणासाक्षादेवैनंदाम्नापोनं
नान्मुंचति॥१॥एतंद्वादशाच्च॥७॥१२॥नवोनवोभवतिजायमानोऽह्नांकेतुरु
षसामेत्यग्रं॥भागंदेवेभ्योविदधात्यायन्प्रचंद्रमास्तिरतिदीर्घमायुः॥यं
मादित्याअंशुमाप्याययंतियमक्षितमक्षितयःपिबंति।तेननोराजावरु
णोबृहस्पतिराप्याययंतुभुवनस्यगोपाः॥प्राच्यांदिशित्वमिंद्रासिराजोता
दीच्यांवृत्रहन्वृत्रहासियत्रयंतिस्रोत्यास्तज्जितं॥१॥जितंतेदक्षिणतोवृषभए

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

घिह्व्यः॥ इंद्रो जयाति न पराजयातौ॥ अधिराजो राजसु राजयाति॥ विश्वा
हि भूयाः पृतना अभिष्टीरुपसद्यो नमस्यो यथासत्॥ अस्येदेव प्ररिरिचे
महित्वं दिवः पृथिव्याः पर्यंतरिक्षात्॥ स्वराडिंद्रो दम आ विश्वगूर्तः स्वरिर
मत्रो ववक्षे रणाय॥ अभित्वा शूर नोनुमो दुग्धा इव धेनवः॥ ईशानं॥२॥
अस्य जगतः सुवर्दृशमीशानमिंद्र तस्थुषः॥ त्वामिद्धि हवामहे सातौ वाजस्य
कारवः॥ त्वां वृत्रेष्विंद्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः॥ यद्द्याव इंद्र ते शत ५८
श्रीः॥ शतं भूमीरुत स्युः॥ न त्वा वज्रिन्सहस्रं सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी॥ पिबा
सोममिंद्र मंदतु त्वा यं ते सुषाव हर्यश्वाद्रिः॥ सोतुर्बाहुभ्यां सुयतो नार्वा॥
58 रेवतीर्नः सधमाद इंद्रे संतु तुविवाजाः॥ क्षुमंतो याभिर्मदेम॥ उदग्ने शुचयः

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

रात्नविष्यंतीमन्येततोमापराभूवमितिपुराते ॥२॥ संवत्सरादपिरोहादि
त्यब्रवीत्तस्मात्पुरासंवत्सरात्पृथिव्यैखातमपिरोहतिवारेवृतं ह्यस्यैतृ
तीयंब्रह्महत्यायैप्रत्यगृह्णात्स्वकृतमिरिणमभवत्तस्मादाहिताग्निःश्रद्धा
देवस्वकृतइरिणेनावस्येद्ब्रह्महत्यायैह्येषवर्णःसवनस्पतीनुपासीदद
स्यैब्रह्महत्यायैतृतीयंप्रतिगृह्णीतेतितेब्रुवन्वरंवृणामहैवृक्णात् ॥३॥ प
राभविष्यंतोमन्यामहेततोमापराभूमेत्यावृश्चनाद्वोभूयांसउत्तिष्ठानि
त्यब्रवीत्तस्मादावृश्चनाद्वृक्षाणांभूयांसउत्तिष्ठंतिवारेवृतं ह्येषांतृती
यंब्रह्महत्यायैप्रत्यगृह्णन्सनिर्यासोभवत्तस्मान्निर्यासस्यनाश्यंब्रह्मह
त्यायैह्येषवर्णोथोखलुयएवलोहितोयोवावृश्चनान्निर्येषतितस्यनाश्यं ॥४॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

६०

कामममन्यस्यसस्त्रीषट्ंसादमुपासीद्दस्यैब्रह्मह्त्यायैस्तृतीयंप्रतिग
ह्णी॥ऽतेतिताऽअब्रुवन्वरंवृणामहा३॥वियात्प्रजांविंदामहैकाममाविज
निताःसंभवामेतितस्माद्दृत्वियाःस्त्रियप्रजांविंदंतेकाममाविजनितोःसंभवं
वा ति॥सद्वृतःस्यासांतृतीयंब्रह्मह्त्यायप्रत्यगृह्णान्॥सामलवद्वासाःसंसाऽभि
४ वत्रस्मान्मलवद्वाससासानसंवदेत॥५॥नेसहासीतनास्याअन्नमद्याद्ब्र
ह्महत्यायैह्येषावर्णंप्रतिमुच्यास्तेथारवल्वाहुरभ्यंजनवावस्त्रियाअन्नमभ्यं
श्रीः॥ जनमेवनप्रतिगृह्यंकाममन्यदितियांमलवद्वाससंसंभवंतियस्ततोजा ६०
यतेसोभिशस्तोयामरण्येतस्यैस्तेनायांपराचीनस्यैह्रीतमुखस्यपगल्भोया
यास्नातितस्याअप्सुमारुकायाः॥६॥याभ्यंक्ते तस्यैदुश्चर्माधाप्रलिखते

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वेत्स्यतीति तस्माद्दस्य ॥ १ ॥ इंद्रशत्रुर्वर्धस्व स संभवन्नग्नीषोमावभिसमभ
वत्स इषुमात्रमिषुमात्रं विष्वङ्ङवर्धत स इमांल्लोकानवृणोद्यदिमांल्लोका
नवृणोत्तद्वृत्रस्य वृत्रत्वं तस्मादिंद्रो बिभेत् स प्रजापतिमुपाधावच्छत्रुर्मे ज
नीति तस्मै वज्रं सिक्त्वा प्रायच्छदनेन जहीति तेनाभ्यायत तौ वृत्रोऽग्नी
षोमौ ॥ २ ॥ आहाराचमं तस्य इति मम वै युवं स्थ इत्यब्रवीन्मस्य भयेत
मिति तौ भागधेयमैच्छेतां ताभ्यामेतमग्नीषोमीयमकल्पयावस्त्रियपत्
मास प्रायच्छत्तावब्रूतां नाभिसंदष्टौ वै स्वो जंभयद्धा स सं संनयंति यत्सम
नःशीतज्वरावजनपञ्छीतरूपयाऽग्ना पराचीनस्येड्ढो तमुखव्यप: दा
नेनस्रीतं रसो ह तस्मा १ योमेनमभ्यनयत् अभ्यं इ तस्येडश्चमोधाश्र ता ६१

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

61

तस्येखल्लतिर यमारर्शयाद्यतस्यकाणोदं दस्येब्र ह्मदत्यायेत्स्तीयं मा
वदन्यानरवानिनिर्ह्टंततस्यकुनरवीः चियात्यजांविंदामहैकामः कुट
स्छजातितस्याउद्वंधुकाथापपर्णेनापिवल्मिझांविंदतेकामभाविज निदपिब
तितस्येखर्बः स्त्रियायात्रीव्रतंचरदंजलिनावापिवेदल्लवद्वासः प्रपा
प्रजायेगापीथाय॥७॥यसोमपानेतद्दक्याणस्यनाश्यदणानातुका
यारवर्वणवाजीणिच॥१॥ ॥वष्टाहतपुत्रोवीडंसोमभाह्लनमस्मि
न्विंद्रउपाह्वमेच्छततन्नोपाह्वनायंतपुत्रमवधीतितसयज्ञवेशसंकृ
त्वाप्रासहासोममपिवत्तस्ययदत्यशिष्यपर्चैततलत्वष्टाहवनीयमुपप्राव
न्स्वाहेंद्रशत्रुर्वर्धस्वेतियदवर्तयत्तद्वृत्रस्यवृत्रत्वंयदब्रवीत्स्वाहेंद्रशत्रु

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

मोनिरक्रामन्तंप्राणापानौवाएनंतदुदितांप्राणोवैदक्षोऽपानःक्रतुस्तस्मा
ऽओंऽडभ्यानौब्रूयान्मइदक्षक्रतइतिप्राणापानावेवात्मंधत्तेसर्वमायुरे
तिसदेवताभ्योनिह्नुयवाचघ्नःहविःपूर्णमासेनिरुवपद्धंतिवाएनंपूर्ण
मासआ॥४॥अमावास्यायांप्याययंतितस्माहात्रेघ्नीपूर्णमासेनच्य
वेद्वद्वपच्चतीअमावास्यायांतंहस्तःस्थाप्यवाचघ्नःहविर्जमादायपुन
रभ्यायततअक्षुतांद्यावापृथिवीमाद्यादमावयोर्वीर्यतइतितअक्षुतांवर
द्युणावेदनद्भक्रिविदिताद्दनमसानीत्यसावब्रवीच्चित्रविदितादनिमितीयंतस्मा
नद्दाविदितासौचित्रविदितैयंयएवंद्यावापृथिव्योः॥५॥वरंवेदेनेवसोगछति
सअभ्यामेवप्रस्तइऽन्वृत्रमह्नंतदेवावृत्रंहत्वाग्नीषोमावब्रुवन्त्वं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

न्नावदन्तमितितावज्राणामपतेजसोवैत्यावृत्रेवैत्ययोस्तेजइतितेनब्रुवन्क
इदंनश्छतीतितागारेत्यब्रुवन्नोवोवसर्वस्यमित्रमितिसाब्रवीन्नाह॰ वरं
वृणामाप्यवसनान्नेयनन्तेनऊवाद्याइतितज्जोनाहृस्यतस्माज्जविसनोस्य
नन्तुंजनतऽतहाअग्नेस्तेजोयहूतमतत्सोमस्यपत्यायारवमग्नीषाम
योस्तेजोवेदतेजस्व्यवब्रह्मवर्चसीभवतियादिनावदंतिकिंदेवत्यंपौर्णमासमिति
प्राजापत्यमितिब्रूयात्तेनेंद्रंज्येष्ठंपुत्रंनिरवासाययदितितस्माज्ज्येष्ठंपु
श्रीः॥ त्रंधनेननिरवासाययंति॥७॥ अस्यमावेदाघावापृथिव्योरब्रवीदितित ६२
स्मात्तावपिच॥८॥२॥ इंद्रंवृत्रंजघ्निवांसंमृधोभिप्रावेपंत सएतंवै
ब्र २ मृधंहन्मासनुनिर्वाप्यमपश्यत्तंनिरवपत्तेनवैसमृधोपाहतयद्वैमृधः

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

हणो मासन्नुनिवोष्योनवतिमध एवतेनंयजमानोपहनइंद्रोवृत्रंहत्वा
देवताभिश्चेंद्रियेणचव्यार्ध्यतसएतमाग्नेयमष्टाकपालममावास्यायाम
पश्यदैंद्रंदधि॥१॥तन्निरवपत्तेनवैसदेवताश्चेंद्रियंचावरुंधयदाग्नेयोष्टा
कपालोमावास्यायांभवत्यैंद्रंदधिदेवताश्चैवतेनेंद्रियंचयजमानोवरुं
धइंद्रस्यवृत्रंजघ्नुषइंद्रियंवीर्यंपृथिवीमनुव्यार्छत्तदोषधयोवीरुधोभवन्
त्सप्रजापतिमुपाधावद्वृत्रमेजघ्नुषइंद्रियंवीर्यं॥२॥पृथिवीमनुव्यारत्तदोष
धयोवीरुधोभुवन्नितिसप्रजापतिःपशुभ्योब्रवीदेतदस्मैसंनयतेतितत्पशव
ओषधीभ्योध्यात्मंन्त्समनयन्तत्प्रत्यदुहन्यत्समनयंतत्सान्नाय्यस्यासान्ना
यत्वंयत्प्रत्यदुहंतत्प्रतिधुषःप्रतिधुक्त्वंसमनैषुःप्रत्यधुक्षन्नतुमयिश्रयते

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

त

63 [redacted]त्यब्रविदेतदस्मै ॥ ३ ॥ श्रृतंकुर्वित्यब्रवीत्तदस्मैश्रृतमकुर्वन्निंद्रियंवावास्मिं
वीर्यंतदश्रयंतच्छृतस्यश्रृतत्वंटः समनैष्टुः प्रत्यधुक्तंच्छृतमकंन्नतुमाधिनोती
त्यब्रवीदेतदस्मैदधिकुरुतेत्यब्रवीत्तदस्मैदध्यकुर्वंतेदेनमधिनोत्तद्दधे
दधित्वंब्रह्मवादिनोवदंतिदध्नः पूर्वस्यावदेयं ॥ ४ ॥ दधिहि पूर्वंक्रियतइत्य
नादृत्यतच्छृतस्यैवपूर्वस्यावद्यादिंद्रियमेवास्मिन्वीर्यंटः श्रृत्वादध्नापरिस्ता
श्री ९ द्धिनोति यथापूर्वमुपैति यत्पूतीकैर्वापर्णवल्कैर्वातंच्यात्सौम्यंतच्छृतं राक्षसं ९३
तद्यत्तंडुलैर्वैश्वदेवंतद्यदातंचनेननमानुषंतद्यद्दध्नातत्सेंद्रंदध्नातनक्ति ॥ ५ ॥
संडूत्वायाग्निहोत्रोच्छेषणमभ्यातनक्तियज्ञस्यसंतत्या इंद्रोवृत्रंटः हत्वापरां
परावतमगच्छदपाराधमितिमन्यमानस्तंदेवताः प्रैषमैच्छन्सोऽब्रवीत्प्रजाप

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तिर्यः प्रथमोनुविंदति तस्य प्रथमं भागधेयमिति तं पितरोन्वविंदं तस्मात्पित
भ्यः पूर्वेद्युः क्रियते सोमावास्यां प्रत्यागछत्तं देवा अभिसमगछंतामा वै नः।द्यु
अद्य वसु वसतीतींद्रो हि देवानां वसु तदमावास्याया अमावास्यात्वं ब्रह्मवा
दिनो वदंति किं देवत्यं सान्नाय्यमिति वैश्वदेवमिति ब्रूयात् विश्वे हि देवा भाग
धेयमभिसमगछंतेत्यथा खल्वैं द्रमित्येव ब्रूयादिंद्रं वाव ते तद्भिषज्यंतोभि
समगछंतेति॥७॥ दधिमेऽद्य पुषत्विंद्रियं वीर्यमित्यब्रवीत्तस्मा अवदयन्
न किं नाद्धि न तायि तं॥ ॥६॥ ७॥ ब्रह्मवादिनो वदंति स त्वै दर्शपूर्णमासौ
यजेत य एनौ सेंद्रौ यजेतेति वैमृधः पूर्णमासमनुनिर्वाप्यो भवति तेन पूर्णमासः
सेंद्र ऐंद्रं दध्यमावास्यायां तेनामावास्या सेंद्रा य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

जतेसंह्रावैवैनोयजतेत्थ्यैस्मादिजानायवसीयान्भवतिदेवावैयद्यज्ञे
कुर्वततदसुराअकुर्वततेदेवाएतां॥१॥इष्टिमपश्यन्नाग्नावैष्णवमेकादश
कपालंसरस्वत्यैचरुंसरस्वतेचरुंतांपौर्णमासंसंस्थाप्यानुनिर
64 वपंस्ततोदेवाअभवन्परासुरास्तथायोभ्रातृव्यवान्स्यात्सपौर्णमासंसंस्थाप्यै
तामिष्टिमनुनिर्वपेत्पौर्णमासेनैववज्रंभ्रातृव्यायप्रहृत्याग्नावैष्णवेनदे
वताश्चयज्ञंचभ्रातृव्यस्यवृंक्तेमिथुनात्पशुभ्यःसारस्वताभ्यांयावद्देवास्या
स्तितत्॥२॥सर्वंवृंक्तेपौर्णमासीमेवयजेतभ्रातृव्यवान्नामावास्यांहत्वा ६८
श्रीः॥ भ्रातृव्यंनाप्याययतिसाकंप्रस्थाइयेनयजेतपशुकामोयस्मैवाअल्पेना
हरंतिनालमनात्प्यतिनान्यस्मैददातियस्मैमहतात्प्यत्यात्मानाददात्य
न्यस्मैमहतोहरन्पूर्णेःहोनव्यंत्संतएवैनामिंद्रःप्रजयापशुभिःस्मार्पयतिदा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

रुपात्रेणाजुहोति न हि मृन्मयमाहुतिमानशे। औदुंबरं।३। न वसूरवो उदुंबर
ऊर्क्पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनवरुंधे नागतश्रीर्महेंद्रं यजेत त्रयो वै गतश्रि
यः शुश्रुवान्ग्रामणी राजन्यस्तेषां महेंद्रो देवतायो वै स्वां देवतामतियजते
प्रस्वायै देवतायै च्यवते न परां प्राप्नोति पापीयान्भवति संवत्सरमिंद्रं य
जेत संवत्सरं हि व्रतं नाति स्व॥४॥ एष वैनं देवतेज्यमाना श्रेयांसं वसी
यान्भवति संवत्सरस्य परस्तादग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेत्संवत्सरमेवैनं वृत्रंजघ्निवांसमग्निर्व्रतपतिर्व्रतमालंभयति ततो
धिकामं यजेत॥५॥ एतां तदौदुंबरः स्वा त्रिःशाश्व॥६॥८॥ नासोमयाजी
सन्नयेदनागतं वा एतस्य पयो योऽसोमयाजी यदसोमयाजी सन्नयेत्परिमो

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

65

षरवेसान्तंकेवोस्तथापयचसिच्यनेसोमयाज्येवसन्नयेस्तयोवेसोमःप्रय
सान्तप्यंपयसैवपयआस्मंधत्नेविचारतंग्रजयापशुक्तिंयद्दयातिवर्द्दयत्य
स्याभात्थंयस्यदविनिरुप्यतुरुजाङ्डुमा॥॥जप्युदतिग्रंयातंडुला
न्चितजघेमध्यमास्युस्तानन्नयद्दावेपुरोडाशमष्टाकपालंकुर्यात्सेस्त
विष्टास्तानिंङ्गायप्रदात्रेदध्यश्वलुंयजिष्टास्तान्चिष्णावद्दिपिविष्टाय
स्तेतचतुमाग्नेयवास्मेप्रजांप्रजनयतिहद्वामिडःप्रयच्छतियज्ञोविष्णुःप
शवःशिपिर्यज्ञस्वपशुषुप्रतितिष्ठतिनद्व॥१॥यजतयस्तवयास्संप्रतियजेतो

श्री॥१४॥ तेनयाच्छंबकुर्याघद्दन्तयासंप्रतियजतस्तवेयाच्छंबकुर्यान्नाहिरेचतिनय ६५

ज्ञस्तदनुकीतमुरव्यपरान्भोजायतरकामेवयज्ञेतप्रगल्भोस्यजायतेनाद्द

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

त्यतद्देवयजेतयज्ञमुखमेवसर्वेयाल्लन्नेतेयजेतनुशनयोर्देवलारवंश
वेयावर्तुंधडं।ड्डि यमुत्रनयादेवलोकमेव॥३॥सर्वेयानिजयतिमनुष्यलोक
मुत्ररया।भ्र यसोयज्ञकत्वनुपत्यपावसुमनानामेष्टिर्यमयद्यजानंपथाच्यंड्ड
मा।अभ्युदेत्यास्मिन्नेवास्मैलोकेर्धुकंन्नवतिदाक्षायणयज्ञेनसुवर्गका
मायजेतपूर्णमाससंन्तयन्मैत्रावरुण्यामिक्षयामावास्यायांयजेतपू
र्णमासेवैदेवानांट:सुतस्तेषामेतमर्द्धमासंप्रसुत:स्तेषांमैत्रावरुणीव
शामावास्यायामनूबंध्यायन॥४॥सर्वेषुयजेतवेदिमेवतत्करोतिय
द्दसानपाकरा।निसदोहविर्द्धानएवसंमिनोतियद्यजेतदेवैश्चवसुया
ट:संपादया।निसरतमर्द्धमासंट:सधमादंदेवै:सोमंपिबतियन्मैत्राव

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नुण्यामित्तयामावास्यायांयजतेयैवासौदेवानांवशान्तबंध्यासोऽवे
षेतस्यसाहाद्वाएवदेवानाभ्यानाहतियएषांयज्ञ॥५॥ अण्यारादतिय
थास्वन्तुवेश्रयानाभ्यान्तढः कामयेततयाकरोतियद्यवाचिध्यतिपापीया
न्भवतियदिनावविध्यतिसहदृश्याद्वकामएतेनयज्ञेनयजेतस्तुपप
विर्हविषयज्ञस्याजकदुपयावान्भवतिधवामीयेतत्तस्येतद्व्रतंनानृतंवद
न्नमाटःस्मभ्नीयान्नस्त्रियमुपेयान्नास्यपल्पूलेननवासःपल्पूलय
श्री॥०॥ पूयनद्विदेवाःसर्वन्तकुर्वंति॥६॥ यंइमाहदेवलोकमेवयघज्ञपल्पूलयपू: ६६
षद्भ॥७॥ एषवैदेवरथोयद्दर्शपूर्णमासौयोदर्शपूर्णमासाविष्ट्वासोमेनय
जतेरथःस्पष्टएवावसानेवदेवानामवस्यत्येनानिवाअंगापरुं ःषिसंव

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सरस्य यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यजते गा परूंष्येव सं
वत्सरस्य प्रतिदधात्येते वै संवत्सरस्य चक्री यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वां
दर्शपूर्णमासौ यजते ताभ्यामेव स्तुवर्गं लोकमनुप्रयाति ॥ ॥ एषा वै देवानां
विक्रान्तिर्यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यजते देवानामेवावि
क्रान्तिमनु विक्रमत एष वै देवयानः पन्था यद्दर्शपूर्णमासौ य देवानामव
विक्रान्तिर्यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यजते देवयानमेव य एव
देवयानः पन्थास्तं समारोहत्येतौ वै देवानां हरी यद्दर्शपूर्णमासौ य ए
वं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यजते यावेव देवानां हरी ताभ्यां ॥ ॥ एवंस्याद्धव्यं
वहत्येतद्वै देवानामास्यं यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यजे

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तस्मा।द्वदेवानामास्येजुह्वोत्येषवैदेवहविर्धानोनियोदर्शपूर्णमासयाजीस
यंप्रातरग्निहोत्रंजुहोतियजतेतद्दर्शपूर्णमासावहरहर्हविर्धानिनादस्सु
तोयएवंविद्वान्दर्शपूर्णमासौयजतेहविर्धान्यस्मीतिसर्वमेवास्यबर्हि
67 ष्यंदत्तंभवतिद्वावावाऽदः॥३॥यज्ञियंन्वाविदंतेदर्शपूर्णमासावपुनं
तोवाएतौमृतौमध्यायद्दर्शपूर्णमासौयएवंविद्वान्दर्शपूर्णमासौयज
तेमृतावेवैनौमध्यायजतेनामावास्यायांचपौर्णमास्यांचास्त्रियमुपया ६७
श्री:॥ यदुपयान्निरिंद्रियस्यात्सोमस्यवैराज्ञोर्द्धमासस्यारात्रयःपत्नयआ
संतासाममावास्यांचपौर्णमासीचनोपेतः॥४॥तएतमग्निंसमनैष्यता
तंयद्दमआद्धिज्ञानंयद्दमआसादितितद्दजयद्दमस्यजन्मयस्यापीय

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नन्वन्नस्यापयद्दमस्यपङ्कायाभ्यामविंदतङ्कायेन्यस्ययश्चमेते
षांयद्दमाणाऽजन्मवेदनेनमेतयद्दमाविंदंतिसयतेएवनमस्यंनुपा
धावतेऽब्रूयतांवयंद्वपाचहाऽऽवंदेवानांभागधेअसावा॥५॥
आवदाघेदेवाइड्यांताइतितस्मासहदशीनाटःरात्रीणाममावा
स्यायांचपौर्णमास्यांचदेवाइड्यंतएतेहिदेवानांभागधेभागधाऽअस्मै
मनुष्यान्नवंतियएवंवेदप्रततानिह्नुधमघ्नंसद्योमनुष्याअर्धमासे
देवामासिपितरःसंवत्सरेवनस्पतयःतस्मादहरहर्मनुष्याअश्न
नमिच्छंतेर्धमासेदेवाइड्यंतमासिपितृभ्यःक्रियतेसंवत्सरेवनस्पत
यःफलंगृह्णंतियएवंवेदहंतिक्षुधंभ्रातृव्यं॥६॥पत्रयतिताभ्यामदन्ते द

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सावफल्गैटःसमृद्ध्य॥६॥ देवा वै नर्चि न यजुष्यश्रयंत ते सामन्नेवाश्रयं
त हिंकरोति सामैवाकर्हिंकरोति यत्रैव देवा अश्रयंत तत एवैनान्प्रयुंक्ते
हिंकरोति वाच एवैष योगो हिंकरोति प्रजा एव तद्यजमानः सृजते त्रिः प्रथमाम
न्वाह त्रिरुत्तमां यज्ञस्यैव तद्बर्सौ ॥१॥ नह्यत्यप्रस्रंसाय संततम
न्वाह प्राणानामन्नाद्यस्य संतत्या अथो यक्षसामपहत्यै राथंतरीं प्रथ
मामन्वाह राथंतरो वा अयं लोक इममेव लोकमभिजयति त्रिर्विगृह्णाति त्र
य इमे लोका इमानेव लोकानभिजयति बार्हतीमुत्तमामन्वाह बार्हतो वा अ
श्रौ॰१ सौ लोकोऽमुमेव लोकमभिजयति प्र वः ॥२॥ वाज इत्यनिरुक्तां प्राजापत्याम ६८
न्वाह यज्ञो वै प्रजापतिर्यज्ञमेव प्रजापतिमारभन्ते प्र वो वाजा इत्यन्वाहान्नं
वै वाजोऽन्नमेवावरुंधे प्र वो वाजा इत्यन्वाह तस्मात्प्राचीनरेतो धीयतेऽग्न आ

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

रिदमसीदमसीत्येवयज्ञस्यप्रियंधामावरुंधेयंकामयेतसर्वमायु ३

याद्दिवीतयइत्याहूतस्मात्प्रतीचीः प्रजाजायंतप्रवोवाजाः। ३ इत्यंन्वाहमा सावैवाजाअर्द्धमासाअग्निघ्रवोदेवाद्दविष्मंतोगो घृताचीयज्ञोदेवांजिगाति यजमानःसुम्नयुर्यादितिप्रवोवाजाइतितस्यान्त्याग्नआयाद्दिवीतयइ तिसंततमुत्तमयाद्दर्चमालभेत।४। प्राणेनैवास्यापानंदाधारसर्वमायुरे तियावाआरालिःसामिधेनीनांवेदायत्लाचवभ्रात्व्यंकुरुतेर्द्धवौसंदधा त्यषवाअरालिःसामिधेनीनांयएवंवेदायत्लाचेवभ्रात्व्यंकुरुतऋषयऋ षयरितानिर्मितायत्सामिधेन्यस्तायदसंयुक्तास्युःप्रजयापशुभिर्यजमानस्य वितिष्ठेरन्नर्द्धर्चौसंदधातिसंयुनक्त्येवेनास्ताअस्मैसंयुक्ताअवरुद्धाःसर्वा माशिषंदुहे।५।प्रवसंवोजायंतप्रवोवाजाइत्यन्तदधातिसंततमायै॥छ॥ ७।

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

अयज्ञोवाएषयोसामाग्नआयाहिवीतयइत्याहुरथंतरस्यैषवर्णस्त्वां
समिद्भिरंगिरइत्याहुर्वामदेव्यस्यैषवर्णोबृहदग्नेसुवीर्यमित्याहुर्बृहतए
षवर्णोयदेतंतृचमन्वाहुर्यज्ञमेवैतत्सामन्वंतंकरोत्यग्निरस्मिंल्लोकआसी
दादित्योमुष्मिंस्तावि(?)मौल्लोकाववशांतौ॥१॥आस्तांतेदेवाअब्रुवंनेतेमौविपर्यूहा
मेत्यग्नआयाहिवीतयइत्यस्मिंल्लोकेग्निमदधुर्बृहदग्नेसुवीर्यमित्यमुष्मिं
ल्लोकेआदित्यंततइमौल्लोकाववशाम्यतांयदेवमन्वाहानयोर्लोकयोः
श्रीः शांत्यैशाम्यतोस्माइमौलोकौयएवंवेदपंचदशसामिधेनीरन्वाहपंचदश ६९
॥२॥वाअर्धमासस्यरात्रयोर्धमासशः संवत्सरआप्यतेतासांत्रीणिचशतानि
निषष्टिश्चाक्षराणितावतीः संवत्सरस्यरात्रयोक्षरशएवसंवत्सरमाप्नो

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तिन्नमेधस्य पुच्छं पश्य ब्रह्मवाद्य मवदंतामास्मिं दारवाड्ग्निंजनयावय
तयोनो ब्रह्मियानितिन्नमेधोन्यवदत्सर्ह ममजनयत्सपुच्छे योभ्यवदत्सा
ग्निमजनयद्वृषइत्यब्रवीत्॥३॥यत्समावदिहकथात्वमग्निमजीजनोनाह
मितिसामिधेनिनामेवाहंवर्णावेदेत्यब्रवीद्ध हुतवात्यदमनूच्यतेसजा
सांवर्णाःस्त्वंचासमिद्धिंरगिपइत्याहसामिधेनीर्ध्ववतज्यातिर्जनयतिस्त्रि
यस्तेनयद्वृचास्त्रियस्तेनयज्ञायत्रियस्त्रियस्तेनसत्सामिधेन्यावृषण्व
तीमन्वाह॥४॥ तेनपुंस्वतीस्तेनसंङ्घास्तेनमिथुनादग्निर्देवानांहृतआ
सीदुग्रानांकाव्योसुपाणोतोप्रजापतिंप्रश्नमेताःसप्रजापतिरग्निर्हूतं
वृणीमहइत्यग्निपर्यावर्तनततोदेवाअजनन्नपापासुरायस्यैवंविदुषाग्निर्हू

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तं द्वपीमह इत्यन्वाहन्न वत्सात्मनापरास्य भ्रातृव्यो नवत्य घरवती मन्वा
70 हभ्रातृव्यमेवैनया॥५॥ घर्वतिन्नो विघ्नारूत्मो मह इत्याह पवित्रमेवैतद्यज
मानमेवैतयापवयति समिद्धो अग्न आहुतेत्याह परिधिमेवैतं परिदधात्य
स्कंदाय यदनु द्धेमाग्यादध्याद्यथाबाहिः परिधिस्कंदति तादृगेव तन्नथावा
अग्नयो हव्यवाहनो देवानां कव्यवाहनः पितृणां सह रक्षांसि सुरापां त
एतर्ह्यो श्राटः सं तमोवरिष्यते मां॥६॥ इति त्रीणि द्धटः हव्यवाहनमित्याहय
श्रीः॥ एव देवानां तं वृणीत आर्षेयं वृणीत बंधोरेवनत्यथा संततये परस्तादर्वाचो वृ ६०
णीत तस्मात्परस्तादर्वाचो मनुष्यान्पितरोऽनु प्रपिपते॥७॥ ॥अग्नांत
वाहपं च दशाब्रवीदन्वाहैतया वरिष्यते मां मकां न चित्रः राद्य॥८॥ ॥७॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

अग्ने महाँ असीत्यादि महान्ह्येष यदग्निर्ब्राह्मणेत्यादि ब्राह्मणो ह्येष भा
रतेत्यादि एष हि देवेभ्यो हव्यं भरति देवेद्ध इत्यादि देवा ह्येतमैन्धत मन्विद्ध इ
त्यादि मनुर्ह्येतमुत्तरो देवेभ्य ऐन्धर्षिष्टुत इत्यादि ऋषयो ह्येतमस्तुवन् विप्रा
नुमदित इत्यादि ॥१॥ विप्रा ह्येते यच्छुश्रुवांसः कविशस्त इत्यादि कवयो
ह्येते यच्छुश्रुवांसः ब्रह्मसंशित इत्यादि ब्रह्मसंशितो ह्येष घृताह
वन इत्यादि घृताहुतिर्ह्यस्य प्रियतमा प्रणीर्यज्ञानामित्यादि प्रणीर्ह्येष य
ज्ञानां रथीरध्वराणामित्यादि एष हि देवरथोऽतूर्तो होतेत्यादि न ह्येतं कश्च
न ॥२॥ तूर्णिर्हव्यवाडित्यादि सर्वं ह्येष तरत्यासपात्रं जुहूर्देवानामि
त्यादि जुहूर्ह्येष देवानां चमसो देवपान इत्यादि चमसो ह्येष देवपानोऽराँ
इवाग्ने नेमिर्देवांस्त्वं परिभूरसीत्यादि देवान्ह्येष परिभूर्यद्धि यादावद

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

71

देवां देवयते यजमानायेति भ्रातृव्यमस्मा उजनयेद्यदावह देवान्यजमा
नायेत्याह यजमानमेवैतेनवर्द्धयत्यग्निमग्न आवह सोममावहेत्या
ह देवता एव तद्यथापूर्वमुपह्वयत आचाग्ने देवान्वह सुयजा च यज
जातवेद इत्याहाग्निमेव तत्सꣳश्यति सोस्य सꣳशितो देवेभ्यो हव्यं वहत्य
ग्निर्होता॥४॥ इत्याहाग्निर्वै देवानाꣳ होता य एव देवानाꣳ होता तं वृणीते
स्मो वयमित्याहात्मानमेव सत्वं गमयति साधु ते यजमान देवतेत्याहा
शिषमेवैतामाशास्ते यद्ब्रूयाद्योग्निꣳ होतारमवृथा इत्यग्निनोभय
श्री०॥ तो यजमानं परिगृह्णीयात्प्रमायुकस्याद्यजमानदेवत्या वै जुहूर्भ्रातृ ७१
व्यदेवत्योपभृत्॥५॥ यद्द्वे वृणुयात्भ्रातृव्यमस्मै जनयेद्घृतवतीमध्
वर्यो स्रुचमास्यस्वेत्याह यजमानमेवैतेनवर्द्धयति देवायुवमित्याह देव

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वान्हेषावतीविश्वयायामित्याह विश्वः ह्येषावतीडामदेहदेवाः इडेन्या
न्नमस्यामनमस्यान्यजामयज्ञियानित्याह मनुष्यावाइडेन्याः पितरोनम रो २
नुमस्यादेवायज्ञियादेवतास्वेनैवयथाभागं यजति ॥६॥ विश्रानुमदिन
ड्याहैवनास्मैहोतापाहदेवताएवत्रीणिचा ॥७॥ ॥त्रीः स्तवानानुब्रू
याद्राजन्यस्यत्रयोवाजन्येराजन्यात्पुरुषाब्राह्मणोवैश्यः शूद्रस्तानेवा
स्माअनुकान्करोति पंचदशानुब्रूयाद्राजन्यस्यपंचदशोवैराजन्यस्व
रैवेन ः स्तोमप्रतिष्ठापयतित्रिष्टुभापरिदध्यादिंद्रियंवैत्रिष्टुबिंद्रियका
मः खलुवैराजन्यायजतेत्रिष्टुभैवास्माइंद्रियंपरिगृह्णातियदिकामय
ते ॥१॥ ब्रह्मवर्चसमस्त्विति गायत्रियापरिदध्याद्ब्रह्मवर्चसंवैगायत्रीब्र

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

ह्मवर्चसमेवभवतिसप्तदशमनुब्रूयाद्वैश्यस्यसप्तदशोवैवैश्यस्वएवैनं

स्तोमेप्रतिष्ठापयतिजगत्यापरिदध्याज्जागतावैपशवःपशुकामःख

ग३ लुवैवैश्योयजतेजगत्यैवास्मैपशून्परिगृह्णात्येकविंशमनुब्रूयात्प्रति

ष्ठाकामस्यैकविंशःस्तोमानांप्रतिष्ठाप्रतिष्ठित्यै॥२॥चतुर्विंशमनुब्रू

याद्ब्रह्मवर्चसकामस्यचतुर्विंशत्यक्षरागायत्रीगायत्रीब्रह्मवर्च

संगायत्रियैवास्मैब्रह्मवर्चसमवरुंधेत्रिंशतमनुब्रूयादन्नकामस्य ७२

श्रीः॥ त्रिंशदक्षराविराडन्नंविराड्विराजैवास्मा अन्नाद्यमवरुंधेद्वात्रिंशत

मनुब्रूयात्प्रतिष्ठाकामस्यद्वात्रिंशदक्षरानुष्टुगनुष्टुप्छंदसांप्रतिष्ठा

प्रतिष्ठित्यैषट्त्रिंशतमनुब्रूयात्पशुकामस्यषट्त्रिंशदक्षराबृहती

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

बार्हतापशवो बार्हत्येवास्मै पशून् बृहद्भ्यश्च वरुंधे चतुश्चत्वारिंशतमनुब्रूयादिं
द्रियकामस्य चतुश्चत्वारिंशदक्षरा त्रिष्टुबिंद्रियं त्रिष्टुबिंद्रियमेवास्मा इंद्रिय
मवरुंधे षट्त्रिंशतमनुब्रूयात्पशुकामस्याष्टाचत्वारिंशदक्षरा जगती
जागताः पशवो जागत्येवास्मै पशून्नवरुंधे सर्वाणि छंदांसि स्य नु ब्रूयाद्बहु याजि
नस्सर्वाणि वा एतस्य छंदांस्यवरुद्धानि यो बहु याज्य परिमितमनुब्रूयादपरि
मितस्यावरुध्यै ॥५॥ कामयेत प्राष्ट्रियपश्वृसद्य चत्वारिंशत्॥१०॥६॥ नि
वीतं मनुष्याणां प्राचीनावीतं पितॄणामुपवीतं देवानामुपव्ययते देवलक्ष्म
मेव तत्कुरुते तिष्ठन्नन्वाह तिष्ठन् ह्याश्रुततरं वदति तिष्ठन्नन्वाह सुवर्गस्य लो
कस्याभिजित्या आसीनो यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति यत्क्रौंच मन्वाहासु

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

रंत घर्मं इंमा नुपंतद्यदंतरातत्सदेयमंतयान्नच्यं८ःसदेवतायाविद्यात्८ःसौ वै ॥१॥
युरो हातारोध्वर्यवंतस्माद्विहु ताअध्वानोध्वर्यवन्नेपथात्तसमनुसंन्नतर्वै घंन्यः
पाथोऽवतिबाहिर्वै घंन्पाथांन्वाहाधनां विघृत्यै पथा मस८ःपाद्दायाथो भ्रतं चै
73 व नु विषयज्ञावरुंधेयथापरिमितं चैवापरिमितं चावरुंधेयोयाम्यां८ःथ्यैव पवैर
नातण्या८ःथ्यावरुंधेयथा ॥२॥ देवलोकंचैवमनुष्यलोकंचाभिजयतिदेवा वै
सामिधेनी रनूच्य यज्ञंन्नान्वपश्यंनुसप्रजापतिस्तूष्णीमाघारमाघारयततो ७३
श्रीः ८ ॥ वेदेवायज्ञमन्वपश्यन्यत्तूष्णीमाघारमाघारयतियज्ञस्यानुख्यात्याअथो
सामिधेनीरेवाभ्यनूक्तमपलक्षोऽवतिय एवं वेदाथोतर्पयस्येवैनास्त्र्यातिप्र
जायापशुभिः ॥३॥ य एवं वेद यदेकयाघारयेदेकां प्रीणीयाद्द्वाभ्यां हि प्रीणी

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

याधतिस्हन्निरतितेङ्चयेन्मनसाधारयतिमनसाह्यनाम्रमाप्चतेतिर्यच
माधारयत्युच्छंवङ्कारंवाङ्मनथानी यतामहदेवभ्योहव्यंवहामीतिवाग
ब्रवीदहंदेवेभ्यइतिमनस्तोप्रजापतिंप्रश्नमेताःसाब्रवी ॥४॥प्रजापतिर्हृती
रवचंमनसासियद्धिमनसाध्यायतितद्वाचावदतीति सवल्लुतुभ्यंन्नवाचाजु
हवन्नित्यब्रवीत्तस्मान्मनसाप्रजापतयेजुहृतिमेदइवाद्धिप्रजापतिःप्रजाप
तेराह्लेपरिधीन्सम्मार्ष्टिपुनात्येवैनान्नुत्रिमध्यमंत्त्रयावैप्राणाःप्राणान
वाभिजयतित्रिर्दक्षिणार्ध्यंत्रयः॥५॥इमलोकाइमानेवलोकानभिजय
तित्रिमुत्तरार्ध्यंत्रयावैदेवयानाःपंथानस्तानेवाभिजयतित्रिरुपवाजयतित्रि
यावैदेवलोकाद्देवलोकानेवाभिजयतिद्वादशसंपद्यंतद्वादशमासासंव

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सरमेव प्रीणात्यथो संवत्सरमेवास्मा उपदधाति सुवर्गस्य लोकस्य सम
ष्ट्या आघारमाघारयतीति रुद्रं वा ॥ ६ ॥ वै सुवर्गो लोकः सुवर्गमेवास्मै लोकं
प्रयाच्छयत्यृजुमाघारयत्यृजुरिव हि प्राणः संततमाघारयति प्राणानाम
न्नाद्यस्य संतत्या अथो रक्षसामपहत्यै यं कामयेत प्रमायुकः स्यादिति जि
ह्मं तस्याघारयेत् प्राणानेवास्माज्जिह्मं नयति ताजक् प्रमीयते शिरो वा ए
तद्यज्ञस्य यदाघार आत्मा ध्रुवा ॥ ७ ॥ आघारमाघार्य ध्रुवां समनक्त्या
श्रीः त्मन्नेव यज्ञस्य शिरः प्रतिदधात्यग्निर्देवानां होतासीद्व्यासुराणां तौ ६४
प्रजापतिं प्रश्नमैतां स प्रजापतिर्ब्राह्मणमब्रवीदेतद्विब्रूहीत्याश्रावयेतीदं
देवाः शृणुतेति वावतदब्रवीदग्निर्देवो होतेति य एव देवानां तमवृणीत ततो

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

देवाः॥७॥अनेन वन्यपरास्तु नायस्यैवं विदुष प्रवरं प्रवृणते नेव सात्मनापरा
स्य भ्रातृव्यान्नवति यद्ब्राह्मणश्चाब्राह्मणश्च प्रश्नमेयातां ब्राह्मणायाधि
ब्रूयाद्यद्ब्राह्मणायाध्याहात्मने ध्याहद्यद्ब्राह्मणं परादात्मानं परादात्तस्मा
द्ब्राह्मणो नपराच्यः॥८॥वाजा आयन्त्या ८ स्थाचरं धयो पशुभिः सोब्रवीद्विमि
णार्ध्ये त्रयङ्वधुवादेवाश्चत्वारि ८ शाञ्च॥९॥आयुष्ठ आयुर्दा अग्न आ
प्यायस्व सं ते वतदृढ उदुत्तमं प्रणो देव्यानो॥दिवा अग्ना विष्णु अग्ना विष्णुइ
मं मे वरुण तत्वायाम्य॰दुसं चित्रं॥अपान्नपादाद्यस्थाद्दुपस्थं जिह्मानाम्
मूर्ध्वो विद्युतं वसानः। तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्ती हिरण्यवर्णाः परियन्ति
यद्वीः सं॥१॥अन्यायं त्स्वुपयंत्यन्याः समानमूर्वं नद्यः पृणन्ति॥तमूष्ठु चिट

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

स॰

शुचयोदीदिवाꣳसमपांनपातंपरितस्थुरापः। तमस्मेरायुवतयोयुवानंम
र्मृज्यमानापरियंत्यापः। सशुक्रेणशिक्वनायेवदग्नेदीदायानिध्मोघृतनि
र्णिगप्सु। इंद्रावरुणयोरहꣳसम्राजोरवआवृणे। तानाम्हडातईदृशे। ता३
इंद्रावरुणासुवमघरायन॥२॥ विराजनायमहियामेयशुतांदीर्घप्रयज्युम
तियावनुष्यातिवयजेयमपृतनासुदुष्टरः। आनोमित्रावरुणाप्रबाहवा। त्वन्नो
अग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेडोवयासिसीष्ठाः। यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानो
श्रीः॥ विश्वाद्वेषाꣳसिप्रमुमुग्ध्यस्मत्। सत्वंनोअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोअस्याउष ७५
सोव्युष्टौ। अवयक्ष्वनोवरुणं॥३॥ ररराणोवीहिमृडीकꣳसुहवोनएधि।
प्रप्रायमग्निर्भरतस्यश्रृण्वेवियत्सूर्योनरोचतेबृहद्भाः। अभियःपूरुंपृतना

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

श्रु तस्थ्रो दीदाय देव्याअतिथिशिवानः॥प्रतयाहि प्रतड्डयामि मन्मभुवोयथावं
द्यो ना हवेषु॥ धन्वंनिवप्रपाअसित्वमग्नइ्यक्षवपूवर्वप्रत्नराजन्॥ ५॥ विपाज
साविज्यानिषासलमग्नेप्रतीकन प्रत्योषयातुधान्यः॥ उरुक्षयेषुदीद्यत्॥ नदःसु
प्रतीकः स्सुदृशः स्वंचमाविद्वाःसाविदुषृरः सपम॥ सयज्ञाहिश्चावसुनानिवि
द्वान्प्रहव्यमग्निरमृतेषुवाचत्॥ अः हामुत्र विवषयन्माविनड्डेंड्ड क्षत्रमिंद्रि
याणिशतकेतानुनदाइ॥ ५॥ ॥ यद्वीसमध्व नायनोवरुणःराजः ध्रुतुथत्वा
पिः ज्ञाइ॥ ९॥ ॥ ७॥ विश्वरूपस्यष्टुड्डं वृत्रंब्रह्मवादिनस्तेनासामयाज्य
षवेदेवयष्या देवावेनर्चिनायज्ञाग्नमहानुत्री व्हिवीनमायुद्ध द्वादशा॥ ७॥ विश्व र
पोननःशीतरसावघवस्तुपर्वेषुवीजाइत्यग्नमहान्वि्वीनमन्यायंतिचतुस्पर्तिः॥ ७॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

॥ ॥छ॥ ॥हरिः ॐ समिधोयजतिवसंतमेवर्तूनामवरुंधेतनू
76 नपातंयजतिग्रीष्ममेवावरुंधेइडोयजतिवर्षाएवावरुंधेबर्हिर्यजतिशरदमे
वावरुंधेस्वाहाकारंयजतिहेमंतमेवावरुंधेतस्मात्स्वाहाकृताहेमन्पशवो
वसीदंतिसमिधोयजत्युषसएवदेवतानामवरुंधेतनूनपातंयजतियज्ञ
मेवावरुंधे॥१॥इडोयजतिपशूनेवावरुंधेबर्हिर्यजतिप्रजामेवावरुंधेसमान
यतउपभृतस्तेजोवाआज्यंप्रजाबर्हिःप्रजास्वेवतेजोदधातिस्वाहाकारंयजति
श्री: वाचमेवावरुंधेदशसंपद्यंतेदशाक्षराविराडन्नंविराड्विराजैवान्नाद्यमवरुंधे ७८
समिधोयजत्यस्मिन्नेवलोकेप्रतितिष्ठतितनूनपातंयजति॥२॥यज्ञएवांतरिक्षे
प्रतितिष्ठतीडोयजतिपशुष्वेवप्रतितिष्ठतिबर्हिर्यजतियएवदेवयानाःपंथानस्तेषु

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वप्रतितिष्ठतिस्वाहाकारंयजतिसुवर्गएवलोकेप्रतितिष्ठत्येतावंतोवैदेवलोकास्तेष्वे
वयथापूर्वंप्रतितिष्ठतिदेवासुराएषुलोकेष्वस्पर्धंततेवाःप्रयाजैरभ्यौसुरान्प्रा लोके
णुदंतनत्प्रयजानां॥३॥प्रयाजत्वंयस्यैवंविदुषःप्रयाजाइज्यंतप्रभ्योलोकेभ्यो
भ्रात्व्यांनुदतेनीकामंजुहोत्यभिजित्यैयाचैप्रयाजानांमिथुनंवेदप्रप्रजया
पशुभिर्मिथुनैर्जायतेसमिधोबद्धिपिवयजतितनूनपातमेकमिवमिथुनंतदि
डोबद्धीपिवयजतिबर्हिरेकमिवमिथुनंतदेतद्वैप्रजानांमिथुनंयएवंवेदप्र॥४॥प्र
क ४ जयापशुभिर्मिथुनैर्जायतेदेवानांवाऽअनिष्टादेवताआसन्नथासुरायज्ञ
मजिघांसंस्तेदेवागायत्रीयोऽहन्यंचाक्षराणिप्राचीनानित्रीणिप्रतीचीनानि
ततोवर्मयज्ञायाभवद्वर्मयजमानायत्प्रयाजानूयाजाइज्यंतेवर्मैवतद्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

धोवी त्रिंब
कश्चट स्य
ऊरुतीर्णं ॥

ज्ञायन्त्रियन्ते वर्म यजमानाय भ्रातृव्याभिभूत्यै तस्माद्दूत्थं पुरस्ताद्धवीषः ७२
पश्चाद्वासीयादेवा वै कुनाप सोभ्यः ॥५॥ इति स्वाहाकारेणा प्रयाजेषु यज्ञं संस्था
प्यमपश्यंत स्वाहाकारेण प्रयाजेषु समस्थापयंश्चैवारतयज्ञं छिंदंतिय स्वा
हाकारेणा प्रयाजेषु संस्थापयंति प्रयाजानिष्ट्वा हवींष्यभिघारयंति यज्ञ
स्य संतत्या अथो हविरेवाकरथो यथा पूर्वमुपेति पितावै प्रयाजाः प्रजानुयाजा
यत्प्रयाजानिष्ट्वा हवींष्यभिघारयंति पितैव तत्पुत्रेण साधारणं ॥६॥ कुरु
श्रीः ॥ न तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च न कथा पुत्रस्य केवलं कथा साधारणं पितुरि ७७
त्यस्कन्नमेव तद्यत्प्रयाजेष्विष्टेषु स्कंदति गायत्र्येव तेन गर्भं धत्ते सा प्रजां पशून्
यजमानाय प्रजनयति ॥७॥ यज्ञमेवावरुंधे तं न्नपान्तं यजति प्रयाजानामे

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

वंवदग्ररक्षोभ्यः॥२॥ वारणांपंचत्रिं८॥३॥१॥ चक्षुषीवाएतेयज्ञस्ययदाज्य
भागौयदाज्यभागौयजतिचक्षुषीएवतद्यज्ञस्यप्रतिदधातिपूर्वार्धेजुहो
तितस्मात्पूर्वार्धेचक्षुषीप्रबाहुक्जुहोतितस्मात् ‍ प्रबाहुक्चक्षुषीदेव
लोकंवाअग्निनायजमानोनुपश्यतिपितृलोकंसोमेनोत्तरार्धेग्नयेजुहो
तिदक्षिणार्धेसोमायैवमिवहीमौलोकावनयोर्लोकयोरनुख्यात्यैराजा
नौवाएतौदेवतानां॥ ॥यदग्नीषोमावंतरादेवताइज्येतेदेवतानांविधृत्यैत
स्माद्राज्ञामनुष्याविधृताब्रह्मवादिनोवदंतिकिंतद्यज्ञेयजमानःकुरुतेयेना
न्यतोदतश्चपशून्दाधारोभयतोदतश्चेतिनमस्कृत्याज्यभागस्यजुषाणेनयाति
तेनान्यतोदतोदाधारऋचमनूच्यहविषऋचायजतितेनोभयतोदतोदाधा

78

वमूर्धन्वतीपुरोनुवाक्यान्वतिमूर्धानमेवैनंसमानानांकरोति॥२॥नियु
त्वत्यायजतिभ्रातृव्यस्यैवपशून्नियुंक्तेकेशिनंहदार्भ्यंकेशीसात्यकामिरुवा
चसप्तपदांतेशाक्वरींश्वोयज्ञेप्रयोक्तासियस्यैवीर्येणप्रजातान्भ्रातृव्यान्नुद
तेप्रतिजनिष्यमाणान्यस्यैवीर्येणोभयोर्लोकयोर्ज्योतिर्धत्तेयस्यैवीर्येणपूर्वार्धे
नानडुहाभुनक्तिजघनार्धेनधेनुरितिपुरस्ताल्लक्ष्मापुरोनुवाक्याभवतिजा
तानेवभ्रातृव्यान्प्रणुदतउपरिष्टाल्लक्ष्मायाज्याजनिष्यमाणानेवप्र ७८
श्रीः०॥ तिनुदतेपुरस्ताल्लक्ष्मापुरोनुवाक्याभवत्यस्मिन्नेवलोकेज्योतिर्धत्तउपरि
ष्टाल्लक्ष्मायाज्यामुष्मिन्नेवलोकेज्योतिर्धत्तेज्योतिष्मंतावस्माइमौलोकौभव
तोयएवंवेदपुरस्ताल्लक्ष्मापुरोनुवाक्याभवतितस्मात्पूर्वार्धेनानडुहाभुनक्त्यु

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

परिष्टाल्लक्ष्मा याज्या तस्मादूघनाधैनघेनु य एवं वेद भुंक्त एनमेतौ वज्र आ
ज्यं वज्र आज्यभागौ ॥४॥ वज्रो वषट्कारस्त्रिवृत्तमेव वज्रः संमृत्य भ्रातृव्या
य प्रहरत्यच्छंबट्कारमपरस्यं वषट्कारोति स्तृत्यै गायत्री पुरोनुवाक्या भव
ति त्रिष्टुब्याज्या ब्रह्मन्नेव क्षत्रमन्वारंभयति तस्माद्ब्राह्मणो मुख्यो मुख्यो भ
वति य एवं वेद प्रैवैनं पुरोनुवाक्यया ह्रप्रणयति याज्यया गमयति वषट्का
रेणैवैनं पुरोनुवाक्यया दत्ते प्रयच्छति याज्यया प्रति ॥५॥ वषट्कारेणास्थाप
यति त्रिपदा पुरोनुवाक्या भवति य इमे लोकास्तेष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठति च
तुष्पदा याज्या चतुष्पद एव पशूनवरुंधे द्व्यक्षरो वषट्कारो द्विपाद्यजमानः
पशुष्वेवोपरिष्टात्प्रतितिष्ठति गायत्री पुरोनुवाक्या भवति त्रिष्टुब्याज्यैषा वै स

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

त्तपदाशक्करीयद्वाएतयादेवाअसिस्नंतदत्त्वाह्लु वंन्यएवंवदस्माञ्चोत्येचय
छिस्तति॥धुदेवतानांकवात्युपरिष्टाल्लुस्माज्यभागोप्रतिशञ्चोत्येवदेद्वा॥७
॥प्रजापतिर्देवेभ्योयज्ञान्व्यादिशत्सआत्मंन्नाज्यमधत्ततंदेवाअब्रुवंनेषवा
वयज्ञोयदाज्यमप्येवनोत्रास्त्विति सोब्रवीद्यजान्वआज्यभागावुपस्तृणानभि
घारयानितितस्माद्यजंत्याज्यंभागावुपस्तृणंत्यभिघारयंतिब्रह्मवादिनो
वदंतिकस्मात्सत्याद्यातयामान्यंन्यानिहवींष्ययातयाममाज्यमितिप्राजा
पत्यं॥१॥इतिब्रूयादयातयामाहिदेवानांप्रजापतिरितिछंदांसिदेवेभ्यो
पाक्रामंन्नवोभागा निहव्यंवक्ष्यामइतितेभ्यएतच्चतुरवत्तमधारयन्नुरो
नुवाक्यायेयाज्यायेदेवतायैवषट्कारायैचतुरवत्तंजुहोतिछंदांस्येवतत्प्रीणा
य

79

तपः ानिंद्रवेभ्यो द्व्यं वदंत्यंगिरसो वाइ तउत्तमाः सुवर्गो लोक

छिद्रं ास्वेभ्य वायंते ॥२॥ अपश्यन्पुरोडाशं कूर्मं भूतं सर्प

॥प्रजा घ्रियस्व चन्द्रद्रस्पत यघ्रियस्व विश्वेभ्यो देवेभ्यो घ्रियस्व

वयज्ञ ध्रुवं न्नग्न यो घ्रियस्वेति सोऽग्नये घ्रियन्त यद्दाग्नेयो ष्टाक

घायस त्वपो वो मास्यां चा स्युतो नवाति सुवर्गस्य लोकस्यां । नि डि

श्रीः॥ वदंति क ता द्रस्य नु पाको भवमित्य ब्रवी यथा द्वोऽनु पाकः ॥३॥ ७०

पत्यं ॥१॥ इति चिष्ठाद्रभ्यज्या वस्ताडुपानति सुवर्गस्य लोक

पाः क्रामं न्नवा भ न्यग्निर्ध्रयथयति तावतपुरोडाशान् मुष्मिंल्लोके

(नुवाक्यायेयाड्या । ाश्वतः सपोड्रायः श्वेतः सस देवस्तस्मादविद

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

स्यान्नवैतोऽस्यातामथयजमानः प्रमीयेत ५

79 स्त्रपदाशाक्करीयद्वाएऽमनानिर्वासयतितस्मान्मांसः सेनाश्छिद्रं
छिद्यति॥६॥ देवतस्मात्॥४॥ वैशोः द्वे यस्कंनं प्रच्युतं वाएतदस्माल्लो
॥प्रजापतिर्देवेभ्यः हविरन्नं निघापितमन्निघायो द्वासयतिदेवे
वयज्ञायदाज्यस्कंनं श्येयदेको मासः संवत्सरस्यानवतस्यादध्यय 80
घायया निरव्यायाद्वासयतियजमानस्य॥५॥ सोपीथायययदि
श्री:॥ वदंतिकपालं निपद्यावाष्टथिव्यमेककपालमश्विनौ वै देवानां ८० ८०
पत्यं॥१॥ वास्मैनेयजं कर्यातिद्यावापृथिव्यएककपालोन वत्सनयो
पाक्रामंत्स्यत्सनयायेवैनद्विंदनीप्रतिष्ठित्यै॥६॥ प्राजापत्यं तेद्दो
नुवाक्यवासयतितस्माद्यजमानस्यद्वात्रिंशद्राजा॥३॥ ॥७॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

देवस्यत्वासवितुःप्रसवइतिस्फ्यमादत्तेप्रसूत्याअश्विनोर्बाहुभ्यामित्याश्वि
श्विनौहिदेवानामध्वर्युआस्तांपूष्णोहस्ताभ्यामित्यादयस्वेज्ञातभ्रष्ट्रियास्मि
वानस्पत्योहिषनावधइत्यादिवज्रमेवतत्संश्यतिभ्रात्व्यायप्रहरिष्यंस्तं
वयजुर्हरत्यनावतीवेद्याधियावतीवदिःस्तस्मात्तावतस्वभ्रात्व्यंनिर्भ
जति॥१॥तस्मान्नाभागंनिर्भजंतित्रिर्हरतिञयइमेलोकाएभ्यएवैनंलोकेभ्यो
निर्भजतितूष्णींचतुर्थंहरत्यपरिमितोदेवैनंनिर्भजत्यन्तर्हितियदेवास्याअम
ध्यंतदपहंत्यन्तर्हितितस्मादोषधयःपराभवंतिमूलंछिनत्तिभ्रात्व्यस्यैवमूलं
छिनत्तिपित्र्यदेवत्याबातिखातयंतीखनतिप्रजापतिना॥२॥यद्वुखनत्सामिता
माप्रतिष्ठायैखनतियजमानमेवप्रतिष्ठांगमयतिदक्षिणानावर्षीयसीकरो

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

81

तिदेवयजनस्यैवरूपमकः पुरीषवतीं करोति प्रजा वै पशवः पुरीषं प्रजयैवै
नं पशुभिः पुरीषवंतं करोति स्फ्येन तं परिगृह्णात्येतावती वै पृथिवी या
वती वेदिस्तस्या एतावत एव भ्रातृव्यं निर्भज्यात्मन उत्तमं परिग्राहं परिगृह्णाति
क्रूरमिव वा एतत्करोति यद्वेदिं करोति धा असि स्वधा असीति योयुप्यते शां
त्यै प्रोक्षणीरासादयत्यापो वै रक्षोघ्नी रक्षसामपहत्यै स्फ्यस्य वर्त्मन्साद
श्रीः॥ यति यज्ञस्य संतत्यै यं द्विष्यात्तं ध्यायेच्छुचैवैनमर्पयति ॥४॥ तेजोऽसि प्रजापतेर्न
वैवैत्रयस्त्रिंशः शाखा ॥६॥ ४॥ ब्रह्मवादिनो वदंति यदिद्धि वीःषि प्रोक्षणीः केनाप
इति ब्रह्मणेति ब्रूयादद्भिर्ह्यव हवींषि प्रोक्षंति ब्रह्मणाप इध्माबर्हिः प्रोक्ष ८१
ति मध्यमेवैनत्करोति वेदिं प्रोक्षत्यृक्षा वा एषालोमकामध्यापद्यतेर्मेध्यामेवै ५२

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नं करोति दिवे त्वांतरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वेति बर्हिरासाद्य प्रा।१।ऽभ्यस्यभ्य
एवैनल्लोकेभ्यः प्रोक्षति क्रूरमिव वा एतत्करोति यत्खनत्यपो निनयति शांत्यै
पुरस्तात्प्रस्तरं गृह्णाति मुख्यमेवैनं करोति यं तं गृह्णाति प्रजापतिना यज्ञ
मुखेन संमितं बर्हिः स्तृणाति प्रजा वै बर्हिः पृथिवी वेदिः प्रजा एव पृथिव्यां प्र
तिष्ठापयत्यनतिदृश्नं स्तृणाति प्रजयैवैनं पशुभिरनतिदृश्नं करोति।२।उ
त्तरं बर्हिषः प्रस्तरं सादयति प्रजा वै बर्हिर्यजमानः प्रस्तरो यजमानमेवा
यजमानादुत्तरं करोति तस्माद्यजमानायजमानादुत्तरोंर्दधीति व्यावृत्या
अनक्ति हविष्कृतमेवैनं सुवर्गं लोकं गमयति त्रेधानक्ति त्रय इमे लोका ए
भ्य एवैनं लोकेभ्योऽनक्ति न प्रतिशृणाति यत्प्रतिशृणीयादनूर्ध्वभावुकं यजमा त ३

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नस्यस्याडुपरीवप्रहरति॥३॥उपरीवद्धिसुवर्गोलोकोनियच्छतिवृद्धि
मेवास्मैनियच्छतिनात्ययंप्रहरेद्यदत्ययंप्रहरेदत्यासारिण्यध्वर्योर्निष्ठु
कास्यान्नपुरस्तात्प्रत्यंचस्यद्येत्सुरस्तात्प्रत्यंचस्यरुसुवर्गाल्लोकाद्यजमानंप्र
तिनुदेत्प्राञ्चंप्रहरतियजमानमेवसुवर्गंलोकंगमयतिनविष्वंचविहरेद्य
द्विष्वंचंविहरेत्स्यात्॥४॥स्त्र्यस्यजायतोर्ध्वमुद्यौर्ध्वमिवहिपुꣳसःपु
मानेवास्यजायतेयत्स्फ्येनवोपवेषेणवायोयुप्येतस्वकृतिनवास्यसादस्तेन ८२
श्रीः योयुप्येतयजमानस्यगोपीथायब्रह्मवादिनोवदन्तिकिंयज्ञस्ययजमानइतिप्र
स्तरइतितस्यक्वसुवर्गोलोकइत्याहवनीयइतिब्रूयाद्यत्प्रस्तरमाहवनीयेप्रह
रतियजमानमेव॥५॥सुवर्गंलोकंगमयतिविवाएतद्यजमानोलिशतेयत्प्रस्तरं
योयुप्यन्तेबर्हिरनुप्रहरतिशान्त्याअनारंभणइवचवाएतर्ह्यध्वर्युःसईश्वरो

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

८४

नस्यस्यामामग्निर्नृद्धातीयं वैऊवास्यामेव प्रतितिष्ठति न वेप
मवास्मै हियद्भूयादगं नग्निरिस्यग्नावग्निं गमयेन्निर्यजमा
कास्याहिं गं नित्ये वज्रयाघेउमानमेवस्सुवर्गं लोकं गमयति। ध्रु
तिनुदतिहस्रं कयाहवतिवि पृयाघउमानमयाग्निचितिसप्त
घतिअग्नैस्त्रयाऽव्यायाः सोभ्रातनयआसंशेदेवेभ्याद्धव्यंव
मग्निरविभेदिथं वा वस्यआर्तिमिविष्यतीतिसनिलायतसस्सा
श्रीः यः प्रषमेळुतमस्यः प्राब्रवीनमवापघियाधियालावघ्यास्सुर्या
स्त मानमत्स्यं धियाधियाघ्नंतिराशः॥१॥ हितमन्वविंदंतमब्रवल्लु
यतिन्नावद्वेतिसाब्रवीद्वरंवृणेयद्देवगृहीतस्याकुतस्यबर्हिः पति
यासुप

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

नस्यस्य-णांभागधेयमसदितिनस्माघज्ञदीनस्याङ्कनस्यबर्हि
मवासे यांतज्ञागधेयंतानेवतेनप्रीणातिपरिधीन्पपिदधातिरक्ष
कास्य पर्जीयाति॥२॥यज्ञसामन्ववचायायनप्रनस्तात्पपिदधात्या
तिनुर्द्धरस्तातृस्तात्स्यपहंताद्वेसमिधावादधासुपरिष्टाद
घहि सुसुषांन्यांलक्ष्मीमन्यांमिथुनत्वायदेआदधातिदिपाघंज
मानेवास्यादिनोवदंतिसत्वेयज्ञेनयायज्ञस्यार्यावसीयास्यादिति
योस्मुष्यातेपतयस्वाहाभ्रतानां॥३॥पतयस्वाहेतिस्कंन्नमनुमंत्र
यतइतिनस्जमानावसीयान्भवतिभूयसीर्हिदेवताःप्रीणाति
नतियजमानतेयदंन्वंवोमुनाडाशानुपाध्युयाजमंतनायजत्य
योस्मुष्यंनेबर्हि

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

न

ह्नः सखेत्याह सोमपीथमेवास्य हृयत उपहूतां३ हो इत्याह ... मेवोपह्व

यत आत्मा ह्युपहूतानां वसिष्ठ इडामुपह्वयत पशवो वा इडा पशूनेवोपह्व

यते चतुरुपह्वयते चतुष्पादो हि पशवो मानवीत्याह मनुर्ह्येतां ॥३॥ अग्रे पश्य

द्घृतपदीत्याह यदेवास्यै पदाद्घृतमपीड्यत तस्मादेवमाह मैत्रावरुणीत्या

ह मित्रावरुणौ ह्येनां समैरयतां ब्रह्म देवकृतमुपहूतमित्याह ब्रह्मैवोप

ह्वयते दैव्या अध्वर्यव उपहूता उपहूता मनुष्या इत्याह देवमनुष्यानेवोपह्व

यते य इमं यज्ञमवान्ये यज्ञपतिं वर्धानित्याह ॥२८॥ यज्ञाय चैव यजमानाय चा

शिषमाशास्त उप(द्या)हूते द्यावापृथिवी इत्याह द्यावापृथिवी एवोपह्वयते

पूर्वजे ऋतावरी इत्याह पूर्वजे ह्येते ऋतावरी देवी देवपुत्रे इत्याह देवी ह्येते

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

देवपुत्रेऽउपह्वतो यं यजमान इत्याह यजमानमेवोपह्वत उत्तरस्यां देवय
ज्यायामुपह्वतो भूयसि हविष्करणउपह्वतो दिव्ये धामन्नुपह्वत इ॥५॥ इ
85 त्याह प्रजा वा उत्तरा देवयज्या पशवो भूयो हविष्करणं सुवर्गो लोको दिव्यं
धामेदमसीदमसीत्येव यज्ञस्य प्रियं धामोपह्वयते विश्वमस्य प्रियमुपह्वत
मित्याहाछंबट्कारमेवोपह्वयते ॥६॥ आ रुधेनु चेतां वधीनित्याह धामन्नु
पह्वतस्थलु सित्रः राज्ञ ॥७॥ पशवो वा इडा स्वयमादत्ते काममेवात्मना पशूना
मादत्ते न ह्यन्यः कामं पशूनां प्रयच्छति वाचस्पतये त्वाहुतं प्राश्नामीत्याह वा च ८८
श्रीः मेव भागधेयेन प्रीणाति सदसस्पतये त्वाहुतं प्राश्नामीत्याह स्वगाकृत्यै च
तुरवत्तं भवति हविर्वै चतुरवत्तं पशवश्चतुरवत्तं यद्धोता प्राश्नीयाद्धोता ॥१॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

आग्निमाछै घृद्ग्मोजुदुयाडुडायपश्ननपिदध्यादपशुर्यजमानस्याद्धा
चस्पतयत्वाकुतंग्राश्नामीत्याहपयाहमेवैनजुहोतिसदसस्पतयत्वाकु
तंग्राश्नामीत्याहस्वगाकृत्यैप्राश्नंतितीर्थेरवग्राश्नंतिदक्षिणांददातितीर्थ
एवदक्षिणांददातिविवारतघड्ठं॥२॥छिंदतियन्मध्यतःप्राश्नंतयद्धिर्मार्जयं
तआपावैसर्वादेवतादेवतादेवताग्निरेवयज्ञंऽसंतन्वंतिदेवावैयज्ञात्कुड
मन्तरायंस्तयज्ञंभविष्यतंदेवाजग्निसमगच्छंतकल्पतांनइदमितितेन्ब्रूवं
स्विष्टंवैनइदंनविष्यतियदिमंऽनाधायिष्यामइतिनात्स्विष्टकृतःस्वितके
वंतस्य॥विहैनिः॥३॥अकृतंन्यवेनसंमितंतस्माघवमात्रमवद्यघड्मायाया
वद्येझपयेन्नघड्ढस्ययदुपचरस्तणीतंवयादग्निवधारंयड्ढुन्यतःसदऽभ्या

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

86

युकुर्याद्वषट्कारायाग्निर्यजतिहि:संपद्यतेहि पाद्यजमानःप्रतितिष्ठति सैषयत्रेन
थीनमतिहुयदनग्निवि॰हंपङ्क्तस्य स्याग्निविष्येदग्रणपरिहरतितार्थीनै
वपरिहरतिनतमुखपर्यदहयेतन॥४॥एषाप्राङ्घ्यदतानुपात्रस्मात्तस्माप्रपि
ष्टभागोदंकादितं देवाअब्रुवान्वेवाअयमाध्येग्राशित्रियोवाअयेम।नह
दितिनहृहस्पतयेपर्यदहंत्सोबिनेद्ध्रल्मस्पतिरियंवावस्यआर्तिमारिवाप्ती
।विसरतंमेचमपचथ्यसूर्यस्यत्वाचक्षुषाप्रतिपश्यामीत्यब्रवीन्नहिसूर्यस्यच स्य ४

श्लोः॥ क्षुपा॥किंचनदहिनास्तिसोबिनेप्रतिगृह्णंतंमादितिष्पल्लीतिदवस्यत्वा ८६
सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांप्रतिगृह्णामीत्यब्रवीत्स।वि
तप्रसूतएवैनद्ब्रह्मणादवताग्निप्रत्यगृह्णात्सोबिनेत्प्राश्नंतंमादितिनैष्य

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तीयग्नेस्वास्यनआभामीयब्रवीन्नह्यग्नेरास्यंकिंचनदह्निनस्तिसाविलेत
॥६॥ आशितंमाहिंसिष्यतीतिब्राह्मणस्यादयेनेत्यब्रवीन्तदिब्रोह्मणस्यादयं
किंचनदह्निनस्तिवेदस्यतब्रह्मणातिसादिब्राह्मिष्टापवाएतस्माद्याणाःकाम
नियःप्राशितंप्राश्नीयाद्धिमांडीयिह्याप्राणास्संभृतेनमृतंवैप्राणाअमृत
मापःप्राणेनवयथास्थानमुपह्वयते॥७॥ प्राश्नीयाद्धुतोयज्ञंनिपदनंतञ्च
तुरास्यंकिंचनाद्दिनस्तिसोविकेत्वातुथत्वापिटःशाद्या॥ ॥८॥ अग्नीधआद
धात्यग्निमुखानेवर्त्तून्प्रीणातिसमिधमादधात्यनूयाजानामाहुतीनांप्रति
ष्ठित्याअथोसमिद्वन्त्येवयज्ञमुत्तिपरिधीन्समार्ष्टिपुनात्येवैनान्सकृत्सकृत्
माहिंपराडवइहेत्तर्हियज्ञश्चेतुसंपद्यतेचतुष्पादःपशवःपशूनेवावरु

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

घेब्रह्मन्त्रस्थास्यामइत्याहाग्रवाग्नर्दियतश्रिनाः॥१॥ यत्रब्रह्मायत्रैव
यज्ञःश्रितःस्ततएवेनमानमन्तेयइत्स्तेनप्रमीवइयनस्याध्याश्चिन्होगी
षकिमांस्याघग्रष्ठामासीतासंप्रतोयइस्यांप्रतिष्टेत्यवअयाहूतिवे
यज्ञःश्रितोयत्रैवयज्ञश्रितःस्ततएवैनं॥ संप्रयच्छतिदेवसवितर्यतन्ना
॥२॥ आहसाहप्रस्त्यैबृहस्पतिर्ब्रह्मेत्याहसहिब्रह्मिष्ठःसयज्ञपा
हिसयज्ञपतिंपाहिसमांपाहीत्याहयज्ञाय्येऽमात्माचोऽमनतेभ्य
एवाशिषमाशास्तेनार्त्तिमार्च्छाद्देवान्यजेतिब्रह्मवादिनोवदंती
ष्टादेवताअध्यकतमएतेदेवाइतिछंदांसीतिब्रूयाद्गायत्रींत्रिष्टुभंजा
गतीमित्यथाप्यखल्वाहुर्ब्राह्मणावैछंदांसीतितानेववतयजतिदेवानां

87

श्रीः॥

श्रीओं

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

४ दिर्द्यावापृथिवीभद्रमभूत्‌ दित्येवब्रूयाद्यजमानमेवयज्ञस्याशिषंगमय ४

वाइष्टादेवतआसंनथाग्निनोदज्वलत्तंदेवाआहुतीभिरपनयाजे ध्वंन्वविंदन्य

दनुजान्यजत्यग्निमेवतत्समिंधरतदुवैनामासुराआसीत्सर्वरादियज्ञस्या

शिषमेवंड्यब्रूयादेतन्न॥४॥उद्यावापृथिवीभद्रमभूत्‌दित्येतदुमेवासुरा॥

न मेव यज्ञस्याशिषंगामयेत्साधूस्त्रुकुवाकस्तुनमोवाकमित्याहेदम

नात्मेतिवावैतदाहोपश्रितादिवःपृथिव्योरित्यादद्यावापृथिव्योर्दियज्ञउप

श्रितऊंमंन्चनीतस्मिन्यज्ञपजमानद्यावापृथिवी॥५॥स्वामित्यादाशिषमेवेत

माशास्तेयद्ब्रूयात्सूपावसानाचस्वध्यवसानाचेतिप्रमायुकोपजमानस्या

यदाहितंभूमीयितेथेमाम्नुयावस्यतिस्वपचरणाचस्वधिचरणाचेत्येवब्रूया

द्दरीयसीमवास्मैगव्यूतिमाशास्तेनप्रमायुकोभवतितयाराविघान्नादि

ऽदं विरुद्धेषतेस्यादित्याअयाडस्म॥५॥देवतास्त्वाअरीरधामेतिवावैनदाहय
न्ननिर्दिशेत्प्रतिवेशं यज्ञस्याशीर्गच्छेद्यदाशास्ते यं यजमानासाविर्यादुनिर्दि
श्येवैनं सुवर्गं लोकं गमयत्यायुराशास्ते सुप्रजास्त्वमाशास्त इत्याहाशि
षमेवैतामाशास्ते सजातवनस्यामाशास्त इत्याह प्राणा वै सजाताः प्राणानेवा।७।
नांतरेतितदग्निर्देवो देवेभ्यो वनतेवयमग्निर्मानुषा इत्याहाग्निर्देवेभ्योव
नुतेवयंमनुष्येभ्य इतिवावैतदाहेहगतिर्वामस्येदं च नमो देवेभ्य इत्याहया
श्री:॥ श्चैव देवतायजतियाश्च न ताभ्य एवोभयीभ्यो नमस्करोत्यात्मनोनार्त्यै॥८॥ ८८
॥अग्नितस्तप्रत्युष्टु नमेनद्यावापृथिवी अयाडस्म प्राणानवषट्कर्ता स्विष्टः शम्युः॥९॥
देवा वै यज्ञस्य स्वगाकर्तारं नाविन्दं ते शंयुं बार्हस्पत्यमब्रुवन्निमं नो यज्ञं स्व

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

गाकुर्वंतिसाब्रवीद्वरंवृणेयदेवाब्राह्मणाकोश्रद्दधानायजेतेसामेयज्ञस्या
शीनसदितितस्माद्यदब्राह्मणाकोश्रद्दधानयजेतऐंद्राग्नमेवतस्यब्राहस्प
त्यंयज्ञस्याशीर्गच्छत्येतन्ममेत्यब्रवीत् [illegible] यज्ञियापशवाोतेदेवा
नयानयाद्यानिहन्तःसह [illegible] कपवघातःपस्कपप
ःस्त्संहंता [illegible] वतसंवत्स [illegible] दालतस्माद्ब्राह्मणाय
नापशुपेतेननिहन्यान्नलो [illegible] सान्नवातितद्धेयाया
वृणीमहइत्यादयज्ञमेवत [illegible] सातितद्वारा ःद्वयोराद्वृणानद्द्या
ःसांयुमेवबार्हस्पत्यंभागधेयेनसमर्धयातिगातुंयज्ञायगातुंयज्ञपतय
इत्याहाशिषमेवैतामाशास्तेसामेयजतिनतरव तदधातिसधाम्यज

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

तिपतएवदितंतच्छाइपाणिविकरोतिदेवानांपत्नीर्यजतिमिथुनत्वायामग्नि
गृहपतिंयजतिप्रतिष्ठित्याअमिवीरतघडस्यत्रियतारुयदाज्येनप्रयाजा
इज्यंतआज्येनपत्नीसंयाजाश्चरमन्नूच्यपत्नीसंयाजोनाम्नचायजं
त्यजामित्वायाथोमिथुनत्वायपङ्क्तिःप्रायणोवैयज्ञःपाङ्क्तुदयनःपंचप्रयाजा
इज्यंतेचत्वारःपत्नीसंयाजाःसमिष्टयजुःपंचमंपङ्क्तिमेवानुप्रयंतिपङ्क्ति
मन्नर्यंति॥४॥प्रजायाःकर्मातिनत्रियतेत्रयस्त्रिंशः खण्डः॥ ॥सुष्टयादिर्दी
श्रीः॥ वर्द्धतेमा अश्वा अग्नेत्वाघिविच निर्दातारमद्यसिद्धः॥ उत्तनोदेवदेवान् ८०
अच्छवोचाविदुष्टरः॥श्रद्धिश्वावार्यीघोवं ह्रयद्यविशसदस्तनवा
कुतः॥ केतावायज्ञियाभुवः॥ अयमग्निःसहस्रिणोवाजस्यशतिनस्पतिः॥

म०

म्यो कवी रयी णां। तं न्नेमिमृत्वे वा यथा नमस्व सङ्गुतिभिः। नदीयोयज्ञं॥१॥
अंगिरः॥ स्त सेमेन्नं न मन्ति घवेवाचा विभूपनित्यया। वृत्वेवोदस्च सुष्टु
तिं॥ कम्भूविदस्यु सनयाग्ने रपाक वर्णसः॥ पर्णिंगोभुस्तरामहे॥ मानो
देवानां विशः प्रस्नातीविवोस्त्राः कृशंनादासुर घ्नियाः॥ मानः समस्यहू
ढ्यः परिद्वेषसो अंहतिः। ऊर्मिर्ननावमावधीत्॥ नमस्तो अग्न ओजसे
गृणंति देव कृष्टयः। अमैः॥ २॥ अमित्र मर्दय। कुविस्सुनो विष्टयेग्ने संव
सिषायर्यि। उरुकृद्दुरुणः स्कृधि॥ मानो अस्मिन्महाधने परा वर्ग्भारभृद्
यथा। संवर्गं सं रयिं जय। अन्यमस्मद्भिया इयमग्ने सिषक्तु दुच्छुना।
वर्धानो अमवच्छवः। यस्या जुषंनमस्विनः शमीमदुर्मखस्यवा। तं घेदग्नि

हृधावति। परस्या अघि॥ ३॥ संवतोवरा ऽऽअभ्यानय। यृचादिमास्मिता
ऽऽअव। विश्वा हितेसुरा वयमग्नेपितुर्यथावसः। अधातस्तुम्नमीमहे।
यऽउयइ वज्रार्यहोतिग्मश्रृंगोनवटऽसगः। अग्नेएुयो ऽउयो जिथा। सखायः
संवःसम्यं च मिषंऽऽस्तोमं चाग्नय। वर्षिष्ठायक्षितीनामूर्जोनप्त्रे सहस्वते।
सऽऽसमिद्युवसेवृषंनग्ने विश्वान्यर्यआ। इडस्पदेसमिध्यसेसनोवस्व
न्यानय। ॥ प्रऽआपतस्सवदस्तोमापुषयामौदेवो॥ ४॥ यऽऽमम्मेनधिद्दषंन्ये
औ॥ काश्नविऽऽश्नातिथ्य॥ १९॥ ॥ ऽऽउर्जांनस्पाहृवामदृनऽऽर्जान्तःसमिधीमही
ऽऽउर्जान्नुरानआ वाहपितॄन्हविषेअत्तवे। ॥ चऽऽसोमप्रचिकितोमनिषात्वं ८०
रजिष्ठमनुनेषिपंथांतवप्रणीतीपितरोनइंद्रोदेषुरत्नमभजंतधीराः।

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

त्वयाहिनः पितरः सोमपूर्वेकर्माणिचक्रुः पवमानधीराः ॥ ११ ॥

वन्वंनवातः परिधींऽरपोर्णुवीरेभिरश्वैर्मघवाभवानः ॥ १ ॥ त्वंसोमपितृ
भिःसंविदानोनुद्यावापृथिवीआततंथ ॥ तस्मैतइंदोहविषाविधेमवयं
स्यामपतयोरयीणां ॥ अग्निष्वात्ताः पितरएहगछतसदःसदःसद
तसुप्रणीतयः ॥ अत्ताहवींषिप्रयतानिबर्हिष्यथारयिंसर्ववीरंदधा
तन ॥ बर्हिषदः पितरऊत्यर्वागिमावोहव्याचकृमाजुषध्वं ॥ तआगतावसा
शंतमेनाथास्मभ्यंशंयोररपोदधात ॥ आहंपितृन्सुविदत्राँअवित्सि
नपातंचविक्रमणंचविष्णोः ॥ बर्हिषदोयेस्वधयासुतस्यभजंतपित्वस्तइ
हागमिष्ठाः ॥ उपहूताः पितरः सोम्यासोबर्हिष्येषुनिधिषुप्रियेषु ॥ त
आगमंतुतइहश्रुवंत्वधिब्रुवंतुतेवंत्वस्मान् ॥ उदीरतामवरउत्परा

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

सउन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः असुं॥३॥ यईयुरवृका ऋतज्ञाःस्तेनोवंतु
९१ पितरोहवेषु॥इदंपितृभ्योनमोअस्त्वद्ययेपूर्वासोयउपरासईयुः॥ये
पार्थिवेरजस्यानिषत्तायेवानूनंसुवृजनासुविक्षु॥आधायथानःपितरःप
रासः प्रत्नासोअग्नऋतमाशुषाणाः॥शुचीदयंदीधितिमुक्थशासःक्षा
माभिंदंतोअरुणीरपव्रन्॥यदग्ने॥४॥ कव्यवाहनपितॄन्यक्ष्यृतावृधः॥प्र
चहव्या॥निवक्ष्यसिदेवेभ्यश्चपितृभ्यआ॥त्वमग्नईडितोजात॥वेदोवाह
श्रीः१ व्यानिसुरभीणिकृत्वा॥प्रादाःपितृभ्यःस्वधयातेअक्षन्नद्धित्वंदेवप्रय ९९
ताहवींषि॥मातलीकव्यैर्यमोअंगिरोभिर्बृहस्पतिरृक्वभिर्वावृधानः॥
याश्चदेवावावृधुर्येचदेवान्स्वाहान्येस्वधयान्येमदंति॥५॥ इमंयमप्र

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri

स्त्वमाहिंसीद्दांगिरोऽग्निपितृभिः संविदानः। आत्वामंत्राः कविशस्ता
वाहंत्वेनराजंन्हविषामादयस्व। अंगिरोभिरागहियज्ञियेभिर्यम
वैरूपैरिहमादयस्व। विवस्वंतंहुवेयःपितातेस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्य।
अंगिरसोनःपितरोनवग्वाअथर्वाणोभृगवःसोम्यासः। तेषांवयंसु
मतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम॥ ६॥ ॥ त्वास्मभ्य
उमस्तुंयदग्नेमदंतिसौमनसमेकंच॥ ७॥ ॥ १२॥ समिधःश्रद्दधुः
प्रजापतिराज्यंदेवस्यस्फ्यंब्रह्मवादिनोऽग्निरग्नेस्त्रयोमनुःपृथिव्याः
प्रजावाग्नीधदेवावैयुद्धेवोसंतस्मात्द्वादश॥ समिधोयाज्यातस्मान्ना
भाराः हितमाग्निवेयादप्रजावाआहस्यादयुस्वम ... द्वादश॥ ७॥ ७॥

T.S.
2,6
compl.

श्रीरस्तु श्रीविठलायनमः।

॥ ॥यदक्षरंपदभ्रष्टंमात्राहीनंतुयद्भवेत्। तत्सर्वंक्षम्यतांदेव नारायणनमोस्तुते॥१॥ ॥स्वस्तिश्रीरस्तु॥ शुभंभवतु

॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

श्रीगणेशायनमः॥

शुभंभवतुकल्याणमस्तु

श्रीगणेशायनमः। पत्रे ७३

नं: ३४२४

श्रीः॥
श्रीः॥

© Dharmartha Trust JK. Digitized by eGangotri